

මේ ධර්ම ග්‍රන්ථය පළමුව ත්‍රිවිධ රත්නයට පූජා කරමි. උතුම් වූ සදහම් ගමනක යෙදෙමින් අපටද ඒ මග කියාදෙන ප්‍රධාන අනුශාසක ආචාර්ය පූජ්‍ය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේටත්, සෙනසුනෙහි වැඩ වෙසෙන සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලාටත් නිරෝගී සුවයෙන් දීර්ඝායු ලැබ පතන්නා වූ බෝධියකින් නිර්වාන සුවය අත්පත් වේවා !

මහරගම පදිංචිව සිට ජන්මාන්තර ගත පීඨර මූනතන්ත්‍රිගේ පියාණන් (1982), පිනිදිය පතිරගේ කර්ලයින් පෙරේරා මෑණියන් (1988), පිනිදිය පතිරගේ ඇඩ්ලින් පෙරේරා පුංචි අම්මා (2007), රංජිත් බෝපිටිය සොහොයුරා (2002) යන ඥාතීන්ට මේ කුසල බලයෙන් නිවන් සුව ලැබේවා !

මෙම ග්‍රන්ථය සකස් කිරීමට දායක වූ ප්‍රඥා ප්‍රහා සංවිධානයේ සියළු දෙනාටත් මෙම කුසල බලයෙන් උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වේවා !

ආර්යවතී මූනතන්ත්‍රිගේ
160, බුක්ගමුව පාර,
කොටුවේගොඩ,
රාජගිරිය.

හිමි නැති දේ හිමිකර ගන්නට ගියොත්....

අපර්ජාන සූත්‍රය
රාහුලෝවාද සූත්‍රය

ආචාර්ය පූජ්‍ය
මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ

අනුන්තර වූ පින් කෙතක් බඳු කලාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ

සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ නමක් පහළවීම දුර්ලභ කරුණකි. බොහෝ දෙනා නිවන් මඟට යොමු කරවීමේ අරමුණින් අර්ථයෙන් හා ධර්මයෙන් ගාම්භීරවූ බුද්ධ දේශනාවන් සැමටම අවබෝධ වන ආකාරයෙන් දේශනා කරන කලාණ මිත්‍රයාණන් වහන්සේලාගේ පහළවීමත් දුර්ලභය.

ඒ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන් දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධර්මය කාලයේ වැලිතලාවෙන් වැසී යාමට ඉඩ නොදී අඳුරේ සිටින්නන් හට පහනක් දල්වන්නක් සේ නැවත ලෝකයට විවර කර පෙන්වන කලාණ මිත්‍ර අති පූජනීය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් ගුවන් විදුලිය හා රූපවාහිනී මාධ්‍ය තුළින් ප්‍රචාරය වූ ධර්ම දේශනාවන් මෙසේ මුද්‍රිත මාධ්‍යය තුළින් ඔබ අතට පත්කරන්න ලැබීම ඉමහත් සතුටකි.

පෙබරවාරි මස පස් වන (5) දිනට ඡන්ම දිනය සිහිපත් කරන පූජනීය මිරිස්සේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේට මෙම ධර්ම දානය හේතුකොට ගෙන ජනිත වන්නා වූ සියලු කුසල් බලයෙන් සම්බුද්ධ ශාසනයේ චිරස්ථීය උදෙසා සිදු කරන්නා වූ ශාසනික හා සමාජයීය මෙහෙවර සිදු කරන්නට අවශ්‍ය ශක්තිය, ධෛර්ය, නිරෝගී බව සහ දීර්ඝායුෂ ලැබ උතුම් චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයෙන් නිවන් අවබෝධ වේවා!

ඔබ වහන්සේ මෙලොවට ජනිත කළ ඒ පින්බර දෙමව්පියන්ටද මේ කුසල් බලයෙන් උතුම් නිවන් සුව අත්වේවා !

සසුන් ලැදී
ප්‍රඥා ප්‍රභා සංවිධානය

“ප්‍රඥා ප්‍රභා”
සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුන
පන්නිපිටිය පාර,
බත්තරමුල්ල.
web : www.buddhismforyou.org

මුද්‍රණය
පියසිරි මුද්‍රණාලය සහ සමාගම
අංක 469, අතුරුගිරිය පාර, මාලබේ.
ෆෝන් : 011-2561551

අපරිජාන සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

සබ්බං භික්ඛවෙ අනභිජානං
අපරිජානං අවිරාජයං අප්පජ්ඣං
අභබ්බො දුක්ඛකයාය
කිඤ්ච භික්ඛවෙ සබ්බං අනභිජානං
අපරිජානං අවිරාජයං අප්පජ්ඣං
අභබ්බො දුක්ඛකයාය

මහණෙනි, සියල්ල වෙසෙසින් නොදන්නේ පිරිසිදු නො
දන්නේ දුරු නොකරන්නේ පහ නොකරන්නේ දුක් ක්‍ෂය කිරීමට
අභව්‍ය වෙයි. මහණෙනි, කවර සියල්ල වෙසෙසින් නොදන්නේ
පිරිසිදු නොදන්නේ දුරු නොකරන්නේ පහ නොකරන්නේ දුක්
ක්‍ෂය කිරීමට අභව්‍ය වේ යැ යත්?

තුණුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බෙලෙන්
පින්වතුන් සියලු දෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්,
යහපතක්, අභිවාද්ධියක්ම වේවා යි මහත් වූ කරුණාවෙන් පළමු
කොට අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

පින්වත් වූ ඔබ සියළු දෙනාමත්, අපේ රටෙහි හෝ
ලෝකයේ කොතනක හෝ වෙසෙමින් මේ දහම් දෙසුම ශ්‍රවණය
කරනවා නම් පින්වතුන් සියළු දෙනාම, මේ ලෝකයේ පහළ වූ
ශ්‍රේෂ්ඨතම, උතුම්ම මනුෂ්‍ය රත්නය, ඒ මහා කරුණාවෙන් මහා
ප්‍රඥාවෙන් පිරිපුන් අසම සම ගුණ සමුදායකින් හෙබි, භාග්‍යවත් වූ,
අර්හත් වූ සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අපමණ වූ
අවබෝධයෙන් ඇති කරගත් ශ්‍රද්ධා ගුණය මතුකර ගෙනම, මේ
උතුම් වූ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න. මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන හැම
මොහොතක් පාසාම අප්‍රකාන්ත වශයෙන් තමා කෙරෙහිම ගලපා
බලන්න. බිහිද්ධ (බාහිර) ආරම්භණයන් කෙරෙනුත් ගලපා
බලන්න.

එවිට මේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනට කර්මය සකස්වීමෙන්,
විඤ්ඤාණය වැඩීමෙන්, පුනර්භවය සකසා දෙන රාගය නම් වූ
ඇලීම, ද්වේෂය නම් වූ ගැටීම, මෝහය නම් වූ මුලාව, (එනම්
චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය කෙරෙහි ඇති අනවබෝධය) මේ රාග,
ද්වේෂ, මෝහ ආදී කෙලෙසුන් සන්සිඳීමෙන්, ප්‍රභාණයෙන් ලබන
සියලු දුකින් නිදහස් වීම, තෘෂ්ණාවේ බැහැරවීම නම් වූ අමා
නිවනම අපට සාක්ෂාත් කර ගන්නට අවබෝධ කරගන්නට
පුළුවන්කම ලැබේවි.

ඔබ සියලු දෙනාටම ඒ ආරාධනාව සිදු කරමින් අද දවසේ
පැහැදිලි කරන්නට බලාපොරොත්තු වන්නේ සංයුක්ත නිකායේ
සළායතන සංයුක්තයේ සබ්බ වර්ගයට අයත් අපරිජාන සූත්‍ර
දේශනාවයි.

නොදන සිටීමෙන් දුක නැති කිරීමට අපහසු බව, නොහැකි
බව, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ උතුම් සූත්‍ර දේශනාවෙහි පැහැදිලි
කරනවා.

පින්වතුනේ, මේ ලෝකයේ පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨතම මනුෂ්‍ය රත්නය තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේයි. ඔබයි මමයි අපේ ජීවිතයේ දන්නා කරුණු කොතරම් ස්වල්පයක්ද? අපට මතක තිබෙන ප්‍රමාණය කොතරම් සුළුද? මේ රටේ හෝ ලෝකයේ හෝ මොනසම් විෂයකින් හෝ ආචාර්ය, මහාචාර්ය යන ඉහළ ලෝකික උගත්කමක් ලැබුවත්, එකම විෂයයක් හෝ ඒ විෂයේත් ඉතාම ස්වල්ප කරුණක ඉහළට ඇතිකර ගත් යම් වූ දැනුමක් නිසා ඒ නාමය ලැබෙන්න පුළුවනි. එහෙත් 'සබ්බඤ්ඤා', 'සර්වඥ' සියල්ල දත් - කාම, රූප, අරූප යන ත්‍රිවිධ ලෝකයේම සියල්ල අවබෝධ කරගත්, පිරිසිදු දත්, වෙසෙසින් දත්, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඒ මහා ප්‍රඥාවෙන් සමන්තාගත දැනුම කෙරෙහි අප කෙසේ නම් උපමා තබන්නද? උපමා කියන්නද?

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ අප හැම කෙනෙක් කෙරෙහිම මහත් වූ කරුණාවෙන් අනුශාසනා කරනවා, අවවාද කරනවා. දන්නා හා දක්නා කියන මේ නුවණ ඇති කරගන්න. දන්නා නුවණ දැනුමයි. දක්නා නුවණ අවබෝධයෙන් ඇති කර ගන්නාවූ ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥානයයි. ඒනිසා තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දැනුමෙන් ඔබ්බට ගොස් ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥානයෙන් නැවත නැවත මෙනෙහි කර, ඒවගේම උන්වහන්සේම අවබෝධ කරගෙන, ඒ උතුම් ධර්මය තමා විසින්ම පිරිසිදු දැන ගෙන, විශේෂයෙන් දැනගෙන අපටත් අනුශාසනා කරනවා, දුක නැති කරන්න.

දුක, ජීවිතයේ බොහෝ දෙනෙක් හිතන ගැටළුවකුයි. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ දහම තුළ දුක නිතරම මතුකොට දක්වනවා. සැප යයි අප හඳුන්වන්නේ කුමක්ද? දුකෙන් බැහැර වුණු තැන සැපතයි. මේ ලෝකයේ තිබෙන මොන මොන වචන වලින් සඳහන් කළත්, මනුෂ්‍යයෝ හඬාගෙන යන්නේ, කඳුළු

වගුරුවන්නේ, කැගසා කියන්නේ දුකින් නිදහස් වෙන්නයි. දුකින් බැහැර වෙන්න කියලයි. ඔබේම වචන වලින් සඳහන් කළොත්, මගේ පාඩුවේ මට ජීවත් වෙන්න ඉඩ දෙන්න. වෙන මොනවා නැති වුණත් කමක් නැහැ. මගේ හිතට සුවයක් දෙන්න. කෙළවරකට එනවිට කියනවා, මෙහෙම දුක් විඳින්න නම් අපි ඉපදුනේ ඇයි? මම ඉපදුනේ ඇයි? තවත් අවස්ථාවකදී කියනවා, මෙහෙම නම් කවදාවත් නැවත උපදින්නට එපා කියා.'

පින්වතුනේ, මේ සරල අදහසින් ඔබට දැනෙනවද, තේරුම් ගන්නට බැරි මොකක්දෝ යමක්, අපි අකමැති මානසික ස්වභාවයක්, මේ ඇසෙත්, කනෙන්, නාසයෙන්, දිවෙන්, ශරීරයෙන්, මනසින් ලබන්න අකමැති ආරම්භයන් එහි පවතිනවා නේද කියා? ඒ දුකයි. මේනිසා වාඩිවී සිටින ඔබට ටික වේලාවකින් කය රිඳෙන විට, දුක්ඛ වේදනාව දැනෙන විට, එය දුකක් ලෙස අකමැති ආරම්භයක් ලෙස ඔබට තේරුම් ගන්නට පුළුවනි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයෙන්ම නැවත නැවතත් ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කර, නැවත නැවතත් මෙනෙහිකර මේ සංසාර ගමන පිළිබඳව අපට පෙන්වුම් කළේ, මෙන්න මේ දුකෙන් නිදහස්වීමේ මගයි.

දුකින් නිදහස් වෙනවා යනු සියල්ලන්ගෙන්ම නිදහස්වීමයි. එයට හේතුව කුමක්ද? සියල්ලම දුකට හේතුවක් නිසයි. ඔබ කියන ඔබත්, මම කියන මමත්, අනවබෝධයෙන් පරිහරණය කළොත් අපට එය උරුමවන්නේ දුකක් ලෙසයි. එයට හේතුව ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත මේ ශරීරය, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් බව තේරුම් නොගෙන 'මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය' කියා මට අවශ්‍ය ආකාරයට පවතිනවා කියා හිතාගෙන කටයුතු කළොත්, මේ ශරීරයේ හිසේ කෙස් ගසේ, රෝම කුපයේ පටන් දිරාගෙන යන විට දැනෙන,

රිදෙන, කැඩෙන බිඳෙන තරමට ඉවසගැනීමට බැරි දුක්ඛ වේදනා ලැබෙන විට මගේ මගේ යයි කියූ ඔබගේ ශරීරයම ජීවිතයට අපමණ වූ දුක්දෙන නිසාය.

එනිසා මම කියන මගේ පටන්, ඔබ කියන ඔබත් හැබැවටම හඳුනාගත්තොත්, විශේෂයෙන් පිරිසිඳු හඳුනා ගත්තොත්, දුකින් නිදහස්වීමේ ඒ මඟට ලං වෙන්නට පුළුවනි. සියල්ලම දුකක් ලෙස අනුශාසනා කළේ, මම මගේ පටන් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කළොත් සියල්ලම දුකක් ලෙස අපට අත් විඳින්නට ලැබෙන නිසයි.

මේ අපරිජාන සූත්‍ර දේශනාවේ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ 'හික්ඛවේ' 'මහණෙනි, යයි ආමන්ත්‍රණය කරනවා. ස්වාමීන් වහන්සේලාට පමණක් නොව, හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා නම් වූ සිවු පිරිසටමයි මහත් වූ කරුණාවෙන් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අනුශාසනා කරන්නේ.

'සබ්බං හික්ඛවෙ අනභිජානං අපරිජානං අචිරාජයං අප්පජ්භං අහබ්බො දුක්ඛකයාති.'

සියල්ල විශේෂයෙන් දන්නේ නැත්නම්, පිරිසිඳු දන්නේ නැත්නම්, දුරු කරන්නට, පහ කරන්නට, බැහැර කරන්නට පුළුවන්කමක් ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒවගේම දුක් ක්ෂය කිරීමට සුදුස්සෙක් වන්නේත් නැහැ. පුළුවන්කමක් ලැබෙන්නේ නැහැ.

කුමක්ද මේ සියල්ල විශේෂයෙන් පිරිසිඳු නොදනගත්තොත්, අවබෝධ නොකර ගත්තොත්, දුරු කරන්න, බැහැර කරන්න, පහ කරන්න පුළුවන්කමක් නෑ කියා සඳහන් කළේ? දුක නැති කරන්නටත් පුළුවන්කමක් ලැබෙන්නේ නෑ කියා සඳහන් කළේ?

භාග්‍යවතුන් වහන්සේම දේශනා කරනවා රූපය පිළිබඳව විශේෂයෙන් දැනගත යුතුයි, පිරිසිඳු දැනගත යුතුයි. අන්න එවිටයි

රූපය දුරු කරන්නට, පහ කරන්නට, බැහැර කරන්නට පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. දුක නැති කිරීමට අපි සුදුස්සෙක් වෙනවා, සුදුසුකම් ලබනවා. හැකියාවක් ලබනවා. විදර්ශනා නුවණින් දැන් අපි කල්පනා කර බලමු. කුමක්ද මේ රූපය පිරිසිඳු දැනගන්නේය, විශේෂයෙන් දැනගන්නේය යන්නෙහි අදහස?

පින්වතුනේ, පරමාර්ථ ධර්මය තුළ, එනම් අනිච්ච, දුක්ඛ අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්නට මේ උතුම් බුදු දහම පෙන්වා දෙන විට මේ 'රූපය' කියන වචනය නිරන්තරයෙන්ම භාවිතා වෙනවා. ඇසට අරමුණු වන සියල්ලම 'රූපයක්' ලෙස පළමු පියවරේදී අනුශාසනා කරනවා.

ඊළඟ පියවරේදී භාවනාවේදී සිතට සකස්වෙන ආරම්භණයන් පවා චිත්ත රූපයක් ලෙස දක්වනවා. එහිදී සිතුවිල්ලක් පවා මනෝ සංවේතනික රූපයක් ලෙස ගන්නට පුළුවනි. මෙතනදී සඳහන් කරන්නේ ඇසට අරමුණු වන රූපයක්. එනම් පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මේ සතරින් සකස්වුණු රූපයකුයි මෙහි රූපය ලෙස දක්වා තිබෙන්නේ.

**'වක්ඛුං ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති
වක්ඛු විඤ්ඤාණං තිණ්ණං සංගති
එස්සො එස්ස පච්චයා වේදනා
වේදනා පච්චයා තණ්හා'**

දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. ඒ තෘෂ්ණාව හට ගැනීමට පළමුවෙනිම අවස්ථාව ලෙස කරුණු දක්වන විට ඇසයි රූපයයි පිළිබඳවයි මූලින්ම දක්වූයේ.

වක්ඛුං පටිච්ච..... ඇසෙහි රූපයක් හටගන්නා විට වක්ඛු විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා. විඤ්ඤාණය එකයි. නමුත් ඒ ඒ අවස්ථාවේ ඇස නමැති ආයතනයෙන් රූපය නමැති ආරම්භණය

හට ගත්විට, අන්ත ඒ පිළිබඳව හඳුනාගැනීමට තීරණයක් දෙන්නට සකස් වෙන විඤ්ඤාණය අපි හඳුන්වනවා 'වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියා. ඒ ආකාරයටම කනෙහි ශබ්දයක් හටගන්නා විට ඒ කනයි - ශබ්දයයි කුමක්ද කියා හඳුනාගන්නේ සෝභ විඤ්ඤාණයෙන්. නාසයේ ආඝ්‍රාණය සකස් වෙන විට එහි සකස්වන්නේ 'සාණ විඤ්ඤාණයයි'. ගඳ සුවඳ දැන ගන්නවා කියා සඳහන් කරන්නේ එයයි. ඒ වගේම දිවෙහි රසයක් හටගන්නා විට එහි සකස් වන්නේ 'ජීවිහා විඤ්ඤාණයයි' රසය කුමක්ද කියා තීරණය කරන්නේ එයින්. අපට රස දැනෙන්නේ ජීවිහා ප්‍රසාදයේ තිබෙන ස්වභාවය, ශක්තිය නිසයි. එමෙන්ම කයේ යමක් ස්පර්ශ වෙන විට 'කාය විඤ්ඤාණය'යි අපට අරමුණු දෙන්නේ. මාදු ද, මටසිලිටු ද, රළු ද, කඨෝරද ආදී වශයෙන් තීරණය කරන්නේ කාය විඤ්ඤාණයයි. මනසේ සිතුවිලි හටගන්නා විට එය ඇලීමක් ද ගැටීමක්ද ප්‍රියද අප්‍රියද, මනාපද, අමනාපද කියා ආරම්භණය තීරණය කරන්නේ 'මනෝ විඤ්ඤාණයෙනි.'

පින්වතුනේ, දැන් අපි පළමු කොට 'රූපය' පිළිබඳව විමසා බලමු. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ රූපය විශේෂයෙන් දැනගත යුතුයි. රූපය පිරිසිඳ සියලු ආකාරයෙන් දැනගත යුතුයි. එසේ නැත්නම් දුරු කිරීමට ලැබෙන්නේ නැහැ. කුමක්ද? 'දුක' ඒවගේම පහ කරන්න. බැහැර කරන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. මොනතරම් මහා ධනස්කන්ධයක් තිබුණත් කුමටද මගෙ සිතට සැනසිල්ලක් නැත්නම් කියා ජීවිතයේ හැඩුම් - දෙඩුම්, අප්‍රමාණ දුක්ඛ දොමනස්ස බැහැර කිරීමට නම් පළමුව මේ රූපය පිළිබඳව මනා අවබෝධයක් අපි ඇතිකර ගත යුතුමයි. සාමාන්‍ය ලෝකයාට රූපය පිළිබඳව අවබෝධයක් තිබෙනවා. ඕනෑම කෙනෙකුට ඇසක් තිබෙනවා නම්, වක්ඛු ප්‍රසාදය මනාව සකස්වී තිබෙනවා නම් රූප දකින්නට පුළුවන්. කළු ඉංගිරියාවේ උකුණෙක්, ලේඩියෙක් තරමට සකස්වී තිබෙන ස්වභාවයයි 'වක්ඛු

ප්‍රසාදය' කියා කියන්නේ. එය මනාව සකස් නොවුනොත් සාමාන්‍ය ආකාරයට ඇසක් කියන ස්වභාවය තිබුණත් ඇස පෙනෙන්නේ නැහැ. එනිසා මනුෂ්‍යයෙකුට ඇසේ 'වක්ඛු ප්‍රසාදය' මනා කොට තිබෙනවා නම් ඇසට ආරම්භණය වන වස්තූන් රූපයක් ලෙස දකින්නට පුළුවන්.

පියවි ඇසෙන් ඔබයි - මමයි රූප දකිනවා. සවිඤ්ඤාණක වස්තූන් දකිනවා. මව් කෙනෙක්, පිය කෙනෙක්, ස්වාමියා, බිරිඳ, දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, නැන්දා, මාමා, එමෙන්ම තිරිසන් සතුන් ගැන පවා සුනඛයෙක්, පුසෙක්, සිංහයෙක් ආදී වශයෙන් ඔය රූප හඳුනා ගන්නවා. ගහකොළ, යාන වාහන, ගේ දොර, ගස් ගල්, මහ සයුර, ආකාශය ආදී අවිඤ්ඤාණක වස්තූන් පවා රූප ලෙස දැක ගන්නට පුළුවන්. එතන පවතින්නේ සංඥාවක ස්වභාවයකුයි. කුඩා කාලයේ පටන් අපේ දෙමව්පියන්, සංස්කෘතිය, ආගම දහම අනුව අපේ සිතට පුරුදු කරන ලද, අපට හඳුන්වා තිබෙන, උගන්වා තිබෙන දේ අනුව, ඒ රූපය දකින විටම විඤ්ඤාණය සකස් වී වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන මේ සියල්ලන්ගේම සහභාගීත්වයෙන් එකතුවීමෙන් අපි මේවා දකිනවා. අපි ඇතිකරගත් ඉගෙනීම, හඳුනාගැනීම අනුව ඒවා පරිහරණය කරනවා. ඒවා සමග කටයුතු කරනවා. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රූපය හඳුනාගන්නට යයි, රූපය යනු කුමක් දැයි පැහැදිලි කරන්නේ ඊට වඩා ගැඹුරු අදහසක්.

අපට සාමාන්‍යයෙන් රූපයක් දකින විට ඇතිවන හැඟීම කුමක්ද? අපි යහපත් වූ උදාහරණයක් ගනිමු. අම්මා, තාත්තා, දුව හෝ පුතා යන වචනයක් රූපයක් ලෙස ගන්න. ඇසට අරමුණු වන ඔය රුව කෙරෙහි වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් ඔබට ලබාදෙන අදහස කුමක්ද? ඇසයි - රූපයයි - වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි සකස්වීමෙන් ස්පර්ශයක් ඇතිවෙනවා. මේ තුනේ ස්පර්ශයෙන් විදීමක් ඇති වෙනවා. ඒ විදීම - වේදනාව සැප වේදනාවක් හෝ දුක්

වේදනාවක් වෙන්න පුළුවන්. මධ්‍යස්ථ වෙන්න පුළුවන්. භාවිත, අභාවිත හිත අනුව, එය ඇලීමකට හෝ ගැටීමකට - රාගයට හෝ ද්වේශයකට එනවාද එසේ නැත්නම් මුළුමනින්ම තෘෂ්ණාව ලෙස සකස් වෙනවාද කියා තීරණය වෙනවා.

මේ ලෝකයේ සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක හැම වස්තුවක්ම හඳුන්වන්නේ සංඛත හෙවත් සංඛාර කියලයි. මේ හැම සංඛතයක්ම අනිත්‍යයි. එනම් නිත්‍ය නැහැ. වෙනස් වෙනවා. ඒ වෙනස් වන තැනදී, වෙනස්වීම දකින්නට අකමැති නිසා, අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජන සිත්වලට දුකක් හටගන්නේ. ඒ දුක හටගන්නේ ඇයි? අනාත්ම නිසා. තමාට වුවමනා ආකාරයට එය පවතින්නේ නැති නිසා. මගේ වසඟයේ මට වුවමනා ආකාරයට, නිත්‍ය, සුඛ වශයෙන් පවතින්නේ නැති නිසයි.

‘අභාවිත සිතක්’ යයි සඳහන් කරන්නේ නම් සංඛත හෙවත් සංඛාර වස්තු අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර දකින්නට බැරි, අපහසු සිතයි. ඔය අභාවිත සිතකින් ‘අම්මා’ නම් වූ රූව දකින්නේ කෙසේද? ‘එතං මම’ - මගේ අම්මා ‘එසො හමස්මි’ මවුනි, ඔබ තුළ මා සිටිනවා. ‘එසො මේ අත්තා’ නුඹයි මගේ ආත්මය ඒක ස්ථිරයි. හැමදාම මම නුඹ සමග සිටිනවා ආදී ලෙස සිතා ගැනීමෙනි.

මේ ලෝකයේ හටගත් සෑම දෙයක්ම නැතිවෙනවා. ස්ථිර, සදාකාලික නැහැ. කියා දැනුමක් තිබෙනවා. එහෙත් අභාවිත හිත් දැනුමෙන් ඔබ්බට ගොස්, ඇලීම නම් වූ රාගය නැත්නම් තෘෂ්ණාව බලවත්ව නැගී, හටගත් සෑම දෙයක්ම නැතිවෙනවා කියන ඒ දැනුම බැහැර කර යටපත් කරනවා.

නුඹ මගේමයි. නුඹෙන් තොර ජීවිතයක් නැහැ. නුඹ නැතිව මට පාළයි. නුඹ නැතිව එක රාත්‍රියක්වත් ගත කිරීම මට හිතාගන්නවත් බැහැ. කියා තරුණ මව්පියෝ පුටු දරුවන්, ස්වාමියා බිරිඳ ආදී ලෙසින් ඔය රූපය කියන දක්මක් සමඟ

සකස්වීමක් මනසේ ඇති කරගන්නවා. අම්මා කියන වචනය තුළ ‘ඇයි, මගේ පුතේ’, තාත්තා කියන වචනය තුළ, ‘ඇයි මගේ දුවේ පුතේ’ කියන හඬ නැගෙන විට, අභාවිත සිතක සකස්වන්නේ නුඹලයි මගේ වස්තුව. නුඹලයි මගේ ලෝකය. අපට වඩා සැප සම්පත් නුඹලට දීලා, නුඹලා වෙනුවෙන් සියල්ල කැප කළා. නුඹලාගෙන් තොරව නම් අපට ජීවිතයක් නැහැ. නුඹලා නිසා මම ජීවත් වෙනවා. මගේ ජීවිතය තුළ සිටින්නේ නුඹලාමයි. නුඹලාගෙන් තොරව කිසිවක් සිතන්නට බැහැ.’ කියන ඔය සිතුවිලියි.

**‘රූපං අත්තනො සමනුපස්සති
රූපවන්තං වා අත්තානං
අත්තනිවා රූපං
රූපසමිං වා අත්තානං සමනුපස්සති’**

පරමාර්ථ ධර්ම කතාවේ ගැඹුරු ලෙස සඳහන් කළේ එයයි.

‘රූපය ආත්මවත් කොට සිතනවා. ආත්මය රූපවත් කොට සිතනවා. රූපයෙහි ලා ආත්මය සලකනවා. ආත්මයෙහිලා රූපය සලකනවා.’

ගැඹුරු අදහසින් මෙසේ සඳහන් කළාට, මුලින් දක්වන ලද නිදසුනත් සමඟ කෙටියෙන් එය තේරුම් ගැනීමට පුළුවන්. දෙමව්පියෝ, දරුවෝ, ස්වාමියා - භාර්යා, ලෙස ඇසට අරමුණු එනවිටම, අරමුණු ආවේ අභාවිත, අශ්‍රැතවත්, පෘථග්ජන සිත් තුළයි. ‘නුඹලා මගේ වස්තුව. නුඹලයි මගේ ජීවිතය. නුඹලාගෙන් තොරව ලෝකයක් නැහැ.’ කියන ඇලීමත් සමගයි. අනෙක් ආකාරයට, අමනාප වස්තුවක්, රූපයක් දකින විට ගැටීමක් එන්නත් පුළුවන්.

මේ වගේ මනුෂ්‍යයෙක් මුණ ගැහෙන්න මොකටද ඇස් දෙකක් ලැබුණේ? ජීවිතයේ කවදාවත් මගේ ඇසට සෙවනැල්ලක්

ලෙස වත් මතු වෙන්නට එපා' මෙලෙසින් ඔය සිත්වලට දැනෙන්න පුළුවනි. එය ගැටීමයි. පින්වතුනේ, අභාවිත සිතක, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර මේ සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක වස්තු එනම් සියලු සංඛත, සංඛාර වස්තු, අවබෝධයෙන්, භාවිතයෙන්, විදර්ශනාවෙන් දැක ගන්නට සිත පුරුදු කරන්නට බැරි වුනොත්, එවැනි සිත් හා සිතුවිලි හටගන්නවා. ඔය ආකාරයට ආරම්භයෙන් සකස් වෙනවා. එනිසයි ලොව මනුෂ්‍යයෝ හඬන්නේ. නිදසුන් දක්වන්නේ නම් මේ ආකාරයෙනි.

මේ තරම් ඉක්මනින් වෙන්වෙන්න නම් ඇයි අපි හමු වුනේ? ඇයි මගෙ අම්මා අප්පච්චි අපව දමලා ගියේ? ඇයි අම්මා අප්පච්චි ලෙඩ වන්නේ? අපි කවදාවත් හිතුවෙ නැහැ අපට මෙහෙම වෙයි කියලා. ඇයි මම ලෙඩ වෙන්නේ? ගස් ගල් කඩන හයියක් ටික දවසකට පෙරාතුව තිබුණා. හිතාගන්න බැරි විදියට දැන් ගිලන් වෙලා. ඇයි මෙහෙම වන්නේ? ඇයි අපට වුවමනා ආකාරයට කිසිවක් සිදු නොවන්නේ? මොකක්ද මේ කරුම දෝෂය?

අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන සත්ත්වයෝ මෙන් නම් මේ වෙනස අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර බලන්නට, තේරුම් ගන්නට බැරිව සිටු මහ සාගරයේ ජල කඳට වඩා කඳුළු වගුරවා තිබෙනවා. අභාවිත සිත් වලින් රූපය දැක ගන්නේ ඒ ආකාරයට මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය, ස්ථිරයි කියන හැඟීමෙනි. එහෙත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහත් වූ කරුණාවෙන් අනුශාසනා කරනවා, ඔය දකින අග්‍රැතවත් පෘථග්ජන රූපයේ ස්වභාවය නොවෙයි. පරමාර්ථ වශයෙන් ඔය රූපය තුළ තිබෙන්නේ.

පින්වතුනේ සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක වුවත් රූපයක් සකස් වී තිබෙන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් හතරකින්. එනම් පඨවි (තද ගතිය) ආපෝ (වැගිරෙන ස්වභාවය) තේජෝ (උෂ්ණය)

වායෝ (සුළග) කියන සතර මහා භූත හෙවත් සතර මහා ධාතුන්ගෙනි. එයින් සකස් වුණාවූ මේ පුඤ්ජය නිරන්තරයෙන් විසිරෙනවා. රිදෙනවා, කැඩෙනවා, ගිලන් වෙනවා, දැන දෙපා දිගු කරනවා යන මේ සියලුම ආකාරයෙන් සඳහන් කරන්නේ මේ ධාතු කොටස්වල විසිරීමයි. ටික වේලාවක් වාඩිවී සිටින විට ඔබ කියාවි දැන දෙපය රිදෙනවා, නැත්නම් හිරි වැටිලා කියලා. ඒ කුමක්ද? ආපෝ ධාතුව නම් වූ රුධිරයත්, වායෝ ධාතුව නම් වූ වායුවත් එතනට නිසි සේ ගමන් කරන්නට බැරි වූ නිසයි, හිරි වැටීමක් රිදීමක් එන්නේ. දැන දෙපය හකුලන විට දිගු කරන විට, නැගිටින විට, ව්‍යායාමයක් කරන විට නිසි පරිදි රුධිරයත්, ඒ වගේම වායුවත් එතනට ගමන් කරනවා. එවිට අර පුරුදු පරිදිම පහසුව දැනෙන්නට පටන් ගන්නවා. නැගිටින්නේ, වාඩිවෙන්නේ, නිදාගන්නේ, ආහාර දෙන්නේ, රිදෙන්නේ, බිඳෙන්නේ, කැඩෙන්නේ ආදී සඳහන් කළ නොකළ සියලුම වේදනා මේ ධාතුන්ගේ විසිරීම නිසයි.

වෛද්‍යවරු බෙහෙත් දෙන්නේ අපිත් නැගිටින්නේ, වාඩි වෙන්නේ, නිදාගන්නේ, ආහාර දෙන්නේ ඔය විසිරී යන, නොගැලපීම් ඇතිවෙන, ධාතු කොටස් 4 හැකිතාක් දුරට සමානත්වයකට ගෙනෙන්නටයි. සිතල අඩු වේගන හෝ වැඩිවේගන යන විට සමානත්වයකට ගෙනෙන්න ඕන. උෂ්ණය අඩු වේගන හෝ වැඩිවේගන යන විට සමානත්වයකට ගෙනෙන්නට අවශ්‍යයි. නැත්නම් අපට ජීවිතය පවත්වන්න බැරිවෙනවා. එසේනම් මේ රූපයක් කියන්නේ සවිඤ්ඤාණක වුනත්, අවිඤ්ඤාණක වුනත් ඒ ධාතු කොටස් 4 න් සමන්තාගත වස්තුවකුයි පුඤ්ජයකුයි.

මා සඳහන් කළ ඔය වස්තූන් හඳුන්වන්නේ සංඛත හෙවත් සංඛාරයක් කියලයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

'තීණිමානි හික්ඛවේ සංඛතස්ස සංඛත ලක්ඛණානි. කතමානි තීණි?'

උප්පාදො පඤ්ඤායනි, වයෝ පඤ්ඤායනි, ධීනස්ස අඤ්ඤාථත්තං පඤ්ඤායනි.'

සංඛ්‍යායක හෙවත් සංඛාරයක සංඛ්‍යා ලක්ෂණ 3 තිබෙනවා. හටගැනීමක් තිබෙනවා. නැතිවයාමක් තිබෙනවා. පවතින්නහුගේ වෙනස්වීමක් තිබෙනවා.

තරමක් ගැඹුරට යා නොදී දැන් අපි සරල අදහසට එමු. අපි ගත් නිදසුන කුමක්ද? 'පුතේ, දුවේ' 'ඇයි මගේ අම්මා, අප්පච්චි, තාත්තා' කියා කතා කරන විටම, ඔය ඔබේ ඇසට ගත් රූපය තුළ සම්මුතිය තුළ ඔබ කතා කරන්නේ 'පුත්තාවත්ථු මනුස්සානං....' නුඹ මගෙ වස්තුව කියලයි. 'ඒක වක්ඛුං විය' දෙකක් නොවෙයි. එක ඇසක් වගෙයි. 'එක හදයං විය' ඒක මගේ හදවත වගේ කියලා. මගේ පුතේ, මගේ දුවේ කියනවිටම ඔන්න ඔය රූපයත් සමගම සිතුවිලි සකස්වෙලා. පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව ගලපා බැලුවොත් මගේ වස්තුව, මගේ හදවත යයි සඳහන් කරන දුව, පුතා, මුහුණෙන්, වර්ණයෙන්, දත් දෙපළිත් කේශ කලාපයෙන්, වස්ත්‍රයෙන්, හැසිරීමෙන්, සිනහවෙන්, ගමනින් ආදී ලෙස සකස් වීමට කියනවා ව්‍යංජන නිමිති කියලා. ව්‍යංජන, අනුව්‍යංජන කියන්නේ ඔය සියල්ලමයි. පෙනුම ගමන බිමන, කතාව ඇඳුම ලීලාව ආදී සියල්ලමයි.

දැන් රූපය මගේ කියලා ඔබ කියනවා. ඒ පුතා දුව, අම්මා, අප්පච්චි ඔබ හිතාගෙන සිටින මගේද? එහි 'මම' සිටිනවාද? මට වුවමනා ආකාරයට පාලනයක් කළ හැකිද? අම්මා කෙනෙකුට අප්පච්චි කෙනෙකුට තමන්ගේ දරුවන්ව තමන්ට අවශ්‍ය ආකාරයට පාලනය කළ හැකි නම් ළමා රෝහල් කුමටද? දෙමව්පියන්ට තමන්ගේ තරුණ වයසේ දරුවන්ට මහා ශක්තියක්, යෝධ ශක්තියක්, පාලනයක් තිබෙනවා නම් මේ ලෝකය පුරා පිළිකා රෝහල්වල පටන් මනුෂ්‍යයෝ මේ තරම් දුක් විඳින්නේ

ඇයි? නුඹ මගේ නම්, මට අවශ්‍ය ආකාරයට පවතිනවා නම් මා හිතන විදියටම මගේ වසඟයේ තිබෙනවා නම්, මගේම නම් ඇයි ගිලන් වෙන්නේ. ඇයි දිරාගෙන යන්නේ? ඇයි මට වුවමනා ලෙස නොපවතින්නේ?

'යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං'

යමක් හටගන්නා සුඵද ඒ හැම නැසෙන සුඵය. ඒනිසයි. (සියලු සංස්කාර ධර්මයෝ අනිත්‍යයි. දුක්ඛයි. අනත්තයි.)

දුව, පුතා, ස්වාමියා, බිරිඳ යයි අපි ගත් නිදසුන් ඒ ධාතුන්ගෙන් සමන්තාගතව සකස්වුණු රූපය නිතරම විසිරී යනවා. උප්පාද, ධීනි, භංග කෙලෙස හට අරගෙන, වෙනස් වෙමින් නැතිවෙලා යනවා. අන්න ඒ අනුව බැලූ විට එහි නිත්‍ය වූ රූපයක් මම හෝ ඔබ හෝ අපි නාමයෙන් හැඳින් වූ දුව, පුතා, අම්මා, අප්පච්චි, ස්වාමියා, බිරිඳ සහ අවිඤ්ඤාණක වස්තුවක් නම් ගහ කොළ, ගේ දොර, යාන වාහන ආදී ඔය සියල්ලම සම්මුතියේ අප තබාගත් නාමයක් පමණක්මයි. එහි ස්ථිර වූ පුද්ගලයෙක් හෝ සත්ත්වයෙක් හෝ ද්‍රව්‍යයක් හෝ යමක් හෝ නැති බව දැන් ඉතා පැහැදිලියි. මෙන්න මෙයයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තේරුම් කරන්නේ, පැහැදිලි කරන්නේ.

රූපය විශේෂයෙන් දැනගන්න පිරිසිඳ දැනගන්න යයි අදහස් කළේ එයයි. සම්මුති ලෝකය තුළ ඔය ආකාරයට සිතන්නට ගියොත්, දෙමව්පියෝ දරුවෝ, ස්වාමි - භාර්යා පටන් නුඹ මගේ දුවේ, පුතේ, මගේ වස්තුව කියා කියන්නට බැරි වෙයි කියලා හිතනවාද? නෑ පින්වතුනේ, සම්මුතිය තුළ ඔබට පුළුවනි දරුවන් ළං කරගන්න. හදන්න. වඩන්න. ඔබට නොපෙනුණු ලොව පෙන්වා, ඔබට නොලැබුණු සැප සම්පත් දී දරුවන් වෙනුවෙන් ඒ කටයුතු කරන්න. පවින් වළක්වා යහපතේ පිහිටුවා, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර කියාදීම ආදිය කරන්න. ඒවුණත් 'නෙතං මම' - මේ මම දකින

ශරීරය, එනම් ධාතු හතරෙන්, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පංචකයෙන්, ඇස, කන, නාසය, දිව, ශරීරය, මන කියන ආයතන හයෙන් සමන්තාගත වූ මේ පුඤ්ජය මම කියන මට වත් අයිති නැහැ. ඔබ තරුණ කාලයේ කැඩපත ළඟට වී රූපය දෙස සිනා සිසී, මුහුණ බලමින් කේශ කලාපය පිරාගෙන, ඇඳුමෙන් පැළඳුමෙන් සැරසී හැරෙමින් යමින්, එමින් මොනතරම් මේ රූපය දෙස බලන්නේ ඇත්ද?

මම, මගේ කියන ඔය රූපයත්

‘යදනිච්චං තං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තදනන්තා’

යමක් අනිත්‍යද එතන දුක හටගන්නවා. දුක හටගන්නේ තමන්ගේ වසඟයේ පවතින්නේ නැති නිසායි. පිදු මල පරවී යනවා වගේ ඔය කයත් අනිත්‍යයි. එනිසා රැක ගන්න, පෝෂණය කරන්න. ගිලන් නොවී සිටින්නට උත්සාහ ගන්න. එහෙත් තණ්හා, මද, මාන, දෘෂ්ටිත්ගෙන් ඔය දිරායන, අත්හැරෙන සිරුර දෙස බලන්නට එපා. එහෙම බැලුවොත් ‘අත්තුක්කංසන, පරවම්හන’ නම් වූ තමන් උසස් කර අනෙක් අය පහත් කර බැලීමක්. ගුණ ධර්ම අමතක කර, පස් පව්, දස අකුසල් වලට යොමුවී අම්මා, අප්පච්චි, ස්වාමියා, බිරිඳ, දෙමව්පියෝ, නැන්දා, මාමා, වැඩිහිටියෝ, ගුරු උතුමෝ අමතක කර හිතට ගලා එන රාග, ද්වේෂ ආදී කෙලෙස් හා සමගින් මහා නපුරකට හසුවී ආපස්සට යන්න වෙයි. එනම් සතර අපායේ උපදින්න වෙයි. මෙන්න මේ නිසා රූපය කියන්නේ අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් වූ වස්තුවක් - සංඛතයක් - සංඛාරයක් බව නුවණින් තේරුම් ගන්න. එයයි විශේෂයෙන් දන්වා පිරිසිඳ දන්නවා කියා සඳහන් කරන්නේ.

ඔව් දුවේ, පුතේ, නුඹ මගේ. මගේ අම්මා, අප්පච්චි, මේ ගේ දොර මගේ. මෙසේ කිවුවත් ධර්මානුකූලව සීලයේ පිහිටා පරිහරණය කරනවා. අත්වැල් පටලාගෙන දෙමව්පියෝ දරුවෝ

රැක බලා ගනිවි. පිහිටවේවි. නමුත් ඔබේ සිත් පුරුදු කොට තිබෙනවා උපන් සියලු මනුෂ්‍යයන්ම, හටගත් සෑම වස්තුවක්ම හටගත්තා වගේම වෙනස් වෙලා යනවා. අනිත්‍යයි. සුසුමට සුසුමක් ගැටෙනා පමණක ළංව හිටියත්, මහා වෘක්ෂයක් බිමට කඩා වැටෙනවා වගේ සියල්ල අත්හැරෙන්න පුළුවන්. මොනතරම් බලාපොරොත්තු සිතේ තබාගෙන සිටියත් රූපය ආත්මවත් කොට ආත්මය රූපවත් කොට නුඹ මමමයි. මම නුඹමයි යන ඒ දැඩි වූ ‘උපාදානය’ දැඩිව සිතින් අල්ලාගෙන සිටියොත් එය ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දොමනස්ස හටගැනීමට හේතුවක්. කවදාවත් දුකෙන් නිදහස් වෙන්න නම් ලැබෙන්නේ නැහැ. දුකමයි පෝෂණය වෙන්නේ. (කරන්නේ) රූපය මගේ. රූපය කිවුවේ තමන්ගේ පටන් අම්මා, අප්පච්චි, දුව, පුතා ආදී වශයෙන්, නැත්නම් ඇසට අරමුණු වන හැම රුවක්ම මගේ මගේ කියා සිතන, කියන හැම වාරයක් පාසාම හිත තුළ රාග - ද්වේෂ - මෝහ ආදී කෙලෙස් සකස් වෙනවා. එනම් දුක පෝෂණය වෙනවා. (කරනවා) දුක පෝෂණය කිරීම නම් පුනර්භවයට මාර්ගය සකසා ගැනීමයි. දුකෙන් නිදහස් වීමක් නම් සැකසෙන්නේ නැහැ.

ඒනිසා මේ රූපය විශේෂයෙන් පිරිසිඳ දකින්න. එවිටයි එය දුරු කිරීමට, පහ කිරීමට පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ. දුරු කරනවා, පහ කරනවා යනු ස්නානය නොකොට, හිස පිරන්නේ නැතිව, දත් මදින්නේ නැතිව, ප්‍රසන්න වස්ත්‍රයකින් සැරසෙන්නේ නැතිව සිටීම නොවේ. මාර්ගඵල අවබෝධයට පත්වුණු විශාඛා, සුදත්ත (අනේපිඬු සිටුතුමා) වැනි මහෝපාසිකා මහෝපාසකයන් පවා ප්‍රසන්න වූ ඇඳුමෙන් පැළඳුමෙන් සැරසී සිටියා. මේ සම්මුති ලෝකය තුළ හැම දෙයක් පරිහරණය කළත් සිතේ උපාදානයක් තිබුණේ නැහැ. හටගත් සෑම දෙයක්ම නැතිවෙනවා කියන අවබෝධය ඒ සිත් තුළ තිබුණා.

දරුවන්ගේ රුව දුක දුවේ, පුතේ නුඹලා මගෙ කියා පවින් වළක්වා යහපතේ පිහිටුවා, ශිල්ප ශාස්ත්‍ර කියාදී යුතුකම් කරනවා.

කවා, පොවා, නහවා, ඔබක් දරුවනුත් මනාසේ සකසා ගන්නවා. නමුත් හටගත් සෑම දෙයක්ම නැතිවී යනවා කියන අවබෝධය නිසා කිසිවක් තදින් මගේය මම වෙමි, මගේ වසඟයේ පවතිනවා කියන ඒ උපදානයක් සිතුවිල්ලක් නම් මනසේ සකස් කර ගන්නේ නැත යන අදහසයි රූපය පිරිසිදු විශේෂයෙන් දකිනවා කියා කිවුවේ. ඒ ආකාරයටයි රූපය දකින්න ඕන.

ඔය ආකාරයටම ඇසක් පිරිසිදු දකින්න. ඇස, පඨවි - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ යන සතර මහා භූතයන්ගෙන් (ධාතූන්ගෙන්) සැදුනේ. පාදාන්තයේ පටන් හිස් මුදුණ දක්වාම ගලපා බලන්න. නොයෙක් ආකාරයේ අපවිත්‍ර දෙයින් පිරුණු මේ ශරීරයේ හැබැවටම ස්ථිර වශයෙන් අපට අයිති දෙයක් තිබේද? දවසට දෙතුන් වතාවක් නොවෙයි දහ පසළොස් වතාවක් කවා, පොවා, නාවා කණ්ණාඩිය ළඟ හැඩ බැලුවත් මොනවාද මගේ මගේ කියා අයිතියට තිබෙන්නේ? ඔළුවේ තිබෙන කෙස් ගසක් වත් අයිතියක් අපට තිබේද? අපේ වැනි දේශගුණය තිබෙන රටක කෙස් සුදුවේගෙන යන විට, වැදගෙන මගේ නම් කෙස් සුදු කරන්නට එපා කියන්නට අපට අයිතියක් තිබේද? රෝම කුපයකවත් හැබෑ අයිතියක් අපට නැහැ. ඇසත් ධාතූන්ගෙන් සමන්තාගතයි. ඇස මගේ කියා රැකගන්න. එහෙත් ඔය ඇස පවා අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්. අම්මා කෙනෙක්, අප්පච්චි කෙනෙක් වගේ ඇසෙන් දයාවෙන්, කරුණාවෙන් බලන්න. එහෙත් රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් තරහවෙන් පිරුණු ඇස් දෙකෙන් නොබලන්න. ලොව සුවපත් කරන්නට ඔය ඇස් දෙකෙන් පුළුවනි. අම්මා කෙනෙක්, පිය කෙනෙක්, සොහොයුරෙක්, සොහොයුරියක් වගේ දරුවකු දෙස බලන්නට පුළුවනි නම් ගිනිගත් ලොවක් සුවපත් කරන්න තරම් පුළුවන්කමක් ඔය ඇස් දෙකට ලැබෙයි.

මේ ඇස, පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන ධාතූන්ගෙන් සමන්තාගතයි. එය සංඛතයි. සංඛාරයි. මේ සංඛතය අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්. මගේ නොවේ. මම නොවෙමි. මගේ ආත්මය නොවේ. මේ ඇස ස්ථිරවම මගේ වසඟයේ පවතින්නේ නෑ කියන අදහස එනවිටයි ඔය ඇසෙන් රාගයෙන් නොබැලෙන්නේ. ද්වේෂයෙන්, තරහවෙන් නොබැලෙන්නේ.

ඇසේ නොවෙයි ගැටළුව තිබෙන්නේ හිතේ. නමුත් අපි හඳුන්වාදීමට ඇස උපයෝගී කර ගන්නවා. ඔය ඇසට කරුණා, මෙමත්‍රිය බලන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ඇසක් හටගත්තා වගේම නැති වෙනවා. සම්මුතියට පමණයි මගේ, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඒ වගේ.

විඤ්ඤාණය මායාවක්. 'මායූපමංච විඤ්ඤාණං' ඒනිසා විඤ්ඤාණයත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්. ඇසේ රූපය හටගන්නා විට, වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් තීරණයක් ගන්නේ කුමක්ද කියා. මේ තුනෙන් ස්පර්ශයක් හටගන්නවා. අපට පුළුවනි නම් ඔය ස්පර්ශය යකඩ කැලි දෙකක්, ගල් දෙකක් එකට හැප්පෙනවා වගේ නොවී (ඉන් අදහස් කළේ ගල් කැබලි දෙකක් යකඩ කැබලි දෙකක් එකට හැප්පුනොත් ගින්නක් මතු වෙන්න පුළුවන්.) පුළුන් කැබලි දෙකකටවත් නොදූනෙන තරමට ස්පර්ශය සකස් වෙන්නට පුළුවන් නම් වක්ඛු සම්ඵස්ස ඇසට රුව හමුවෙන විට වක්ඛු විඤ්ඤාණය සකස් වුණා. ස්පර්ශය පුළුන් කැබලි දෙකක් වගේය කියා සඳහන් කළේ මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය කියා ගැනීමට රාගයක් හෝ ද්වේෂයක් හෝ එතන උපදානය නොවී සංසිදීමක් වෙන්න පුළුවනි, නම් අන්න එයයි ඒ දැක්වූයේ.

අම්මා, පුතා, ස්වාමියා, බිරිඳ, දෙමව්පියෝ, දරුවෝ කියා සම්මුතිය තුළ කවා, පොවා, නාවා මගේ කියා කිවුවා. ඒ වුණත් පරමාර්ථ වශයෙන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කොට දකින්න පුළුවන්කම ලැබෙන නිසා අර ගින්නදරක් මතු වෙනවා වගේ දැඩි රාගයක් මතුවී එන්නේ නැහැ. මෙතන රාගය කිවුවේ තදින් ඇලීම, අල්ලා ගැනීම. ඒවගේම පටිසයක් තරහවක්, ගැටීමක් එන්නේ නැහැ. සංසිද්ධිමය ඒ ස්පර්ශය තුළ තිබෙන්නේ. සම්මුතිය තුළයි මගේ කියන්නේ, ළං කරගෙන ඉන්නේ. එහෙත් තදින් අල්ලා ගැනීමක් හෝ ගැටීමක් එහි පවතින්නේ නැහැ. ස්පර්ශයත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්. ඒ ස්පර්ශයෙන් හටගන්නා සැප වූ හෝ දුක් වූ හෝ මධ්‍යස්ථ වූ හෝ විදීමක් පවා අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්, කියා දකින්න පුළුවන් නේද?

කැමති අරමුණ වුවත්, අනවබෝධයෙන් අල්ලා ගත්තොත් දුව, පුතා, ස්වාමියා, බිරිඳ, ගේ දොර වුනත්, සංඛතයක් නිසා වෙනස් වී යනවිට කුමක්ද වන්නේ? මේ සංසාර ගමනේ මූල පටන්ම අපමණ හැඩුවේ, වැලපුණේ කඳුළු වැගිරුවේ ඇයි? පටාවාරා කිසාගෝතමී ගේ සිට මොනතරම් හැඩුවාද? 'ඇයි නුඹලා යන්නේ මට පොරොන්දු වුණා නේද? නුඹලගෙ සුසුමක්වත් නොදැනී මගේ ජීවිතය පවත්වා ගන්නේ කොහොමද?' අනවබෝධයෙන් යුතුව ඔය සුවයි සුවයි කියූ හැම සුවයක්ම වෙනස් වෙනවා. එනිසා උපේක්ෂාවෙන් විදින්න. පුළුන් කැබලි දෙකක් එකට එකතු වුණා වගේ පරිහරණය කරන්න. හටගන්නා වගේම නැතිවී යනවා.

අඩන්න කරන යෝජනාවක් නොවෙයි මේ. සැප බව දැනෙනවා. එහෙත් අනිත්‍යයි. ඒ සැප දුකට පෙරළෙන්න පුළුවන්. හමුවෙන විට, සම්මත ලෝකයේදී මොන තරම් අත්පුඩී ලා

සිනාසෙනවද? එහෙත් හමුවුණු අය වෙන්වෙනවිට ඒ අත්වලින්ම ළයේ අත් ගසාගෙන,

'සොවති, පරිදෙවති, උරත්තාලිං කඤ්චි, බිලමති, සම්මෝහං, ආපජ්ජති'

ශෝක වෙනවා, කෑගස අඬනවා, ළයේ අත් ගසා ගන්නවා, ක්ලාන්ත වෙනවා, මූලාවට පත්වෙනවා.

ඔබට දැනෙනවද ලෝකයේ යථා ස්වභාවය? සැප අරමුණ පවා ස්ථිර නොවන බව නුවණින් තේරුම් ගත්තොත්, ඒ ඉෂ්ට අරමුණ, සැප අරමුණ ඔබට භුක්ති විදින්නට, උපේක්ෂාවෙන් ජීවිතය පවත්වන්නට පුළුවනි. යුතුකම් කරන්න පුළුවනි. දුර්ලභව ලැබූ මනුෂ්‍ය ජීවිතය, හඬා ගෙන, හිස් ආකාශය දෙස බලාගෙන 'මට මොකද වුණේ' කියා කල්පනා කරමින් ගත නොකර, දුක් නොවී ජීවිතය පවත්වා ගන්න. එසේ නොවුණොත්, මේ දුර්ලභව ලැබූ ජීවිතයේ වැඩිපුරම කාලය ගත කරන්නේ දුකෙන් සිත් පුරවාගෙනයි. ඔබේ වචනයෙන් නම්, කියාගන්න බැරිතරම් දුකකින් ඔළුව පුරවාගෙනයි.

කාලෙකදී තරුණයි. කාලෙකදී වැඩිහිටියෝ. කාලෙකදී දෙමව්පියෝ. කාලෙකදී ආච්චි සීයලා. කාලෙකදී දැන දෙපය වාරු නැතිවන විට හිතෙන් අල්ලා ගත්ත දේවල් සමගයි. අනිත්‍ය ලෝකයේ, මම වත් මට හිමි නැති ලොවක් තුළ මොනවද මම, මගේ වන්නේ. ස්ථිර වන්නේ? අත් හරින්න දුරු කරන්න, පහ කරන්න, ඔන්න ඔතනයි සියළු දුක් ක්ෂය කරන්න, නැති කරන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ යයි සඳහන් කළේ. සැප වුණත්, දුක් වුණත්, මධ්‍යස්ථ වුණත් සියල්ල අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් බව හඳුනාගන්න. ඇස ගැන පමණයි මේ සඳහන් කළේ.

ඔය ආකාරයට කනත්, ශබ්දයත්, සෝන විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශයත්, වේදනාවත් (සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ) හඳුනාගන්න. නාසයත්, ආසුරාණයත්, ඝාණ විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශයත්, සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ සියලු වේදනාත් හඳුනාගන්න. දිවත්, රසයත්, ජීවිහා විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත්, සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ විදීමි එලෙසම හඳුනාගන්න. කයත්, ඵොට්ඨබ්භයත් කාය විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශයත්, සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ විදීමි හඳුනාගන්න. මනසත්, සිතුවිලිත්, මනෝ විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශත්, සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ ගන්නා වූ සියලු අරමුණුත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණයට යටත්කොට දැකගන්න. පරමාර්ථ ධර්මයෙන්, විදර්ශනා නුවණින් දැකගන්නට පුළුවන්කම ලැබුණොත් අන්ත එදාට පින්වතුනේ සියළු දුක් නැතිකරන්න සුදුස්සෙක් බවට පත්වෙනවා. මේ අපරිජාන සූත්‍ර දේශනාවෙන් පැහැදිලි කළේ එයයි. අප විසින් කළ යුත්තේ මේ ඇසේ පටන් ඉන්ද්‍රියයන් හයත්, රූපයේ පටන් ඒ ආරම්භණ හයත්, විඤ්ඤාණ හයත්, ස්පර්ශ හයත්, සැප - දුක් - මධ්‍යස්ථ කියන සියලු විදීමි අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට හඳුනා ගැනීමයි. අවබෝධයට ගෙන ඒමයි.

පින්වතුන්ලා සියළු දෙනාටම මේ අපරිජාන සූත්‍ර දේශනාවෙන් ලද දැනුම අවබෝධයක් ඔස්සේ, උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

රාහුලෝවාද සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
 නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස
 නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

'තං කිම්මඤ්ඤසී රාහුල චක්ඛුං නිච්චං වා අනිච්චං වා' ති.
 අනිච්චං භංජන.
 'යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා' ති.
 දුක්ඛං භංජන
 'යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිණාම ධම්මං
 කල්ලන්තූතං සමනුපස්සිතුං
 'එතං මම එසො නමස්මි එසො මෙ අත්තා' ති.
 නොභෙතං භංජනති.

කාරුණික පින්වතුනි,

තුණුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බලෙන් පින්වතුන් සියළු දෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්, යහපතක්, අභිවාද්ධියක් වේවා. මේ දෙසුමත් පින්වතුන් සියළු දෙනාටම ඉතා ඉක්මන් භවයකම, ඉතා ඉක්මන් අවස්ථාවක දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධ, මාර්ග නම් වූ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයෙන් අමා නිවන් පිණිසම උපකාරක ධර්ම පෙළක් වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා, ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

පින්වතුනි, ඉතා සුපරික්ෂාකාරී නුවණින් මෙය ශ්‍රවණය කරන්න. මේ ධර්ම දේශනය සඳහා ආශ්‍රය කර ගනු ලැබුවේ සංයුක්ත නිකායේ සලායතන වර්ගයේ වේදනා සංයුක්තයට අයත් රාහුලෝවාද සූත්‍ර දේශනාවයි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ මාර්ග ඵල අවබෝධයට පත්කරවීම පිණිස, ආශ්‍රව ක්‍ෂය කිරීම පිණිස දෙසූ සූත්‍ර දේශනාවයි, මේ රාහුලෝවාද සූත්‍ර දේශනාව.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ අධිගමනයට පත් කරවීම පිණිස, ඒ හිත මුහුකුරා යාමට සමීප වූ අවස්ථාවේදී දේශනා කළ මේ උතුම් සූත්‍ර ධර්මය පින්වතුන් සියලු දෙනාටමත්, කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීම පිණිස, තමන්ට දෙසූ සූත්‍ර දහමක් ලෙස මනාකොට සිහිය පිහිටුවා ගෙන ශ්‍රවණය කරන්නැයි මහත් වූ කරුණාවෙන් පළමු කොට ආරාධනා කරනවා.

අප්ඤ්ඤා - බහිද්ධ වශයෙන්, සුබ්බම - ඕලාරික වශයෙන්, හීන - ප්‍රණීන වශයෙන් දුර - සන්තික වශයෙන් මේ උතුම් දහම කරුණු ගලප ගලපා බලමින් ඒ ඔස්සේ රාගය නම් වූ ඇලීම, ද්වේශය නම් වූ ගැටීම, මෝහය නම් වූ මුලාව හෙවත් නොදැනීම කෙලෙසුන් සංසිදීම පිණිස, ප්‍රභාණය හෙවත් ආසවක්ඛය (කෙලෙස් ක්‍ෂය කිරීම, නැති කිරීම) පිණිසම ආරම්භයෙන් පවත්වාගෙන ම මේ උතුම් දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්න.

විටෙක ඔබට හැඟේවී, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ අමතනවා. ඒ උතුම් පරමාර්ථ ධර්මයට කැඳවාගෙන යනවා. ඒ හා සමගින්, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන්ටත් ආමන්ත්‍රණය කරමින්, ඒ පරමාර්ථ ධර්මයට කැඳවාගෙන යන්නා සේ ඔබගේ හදවතටත් දනේවි.

පින්වතුනි, සතර සතිපට්ඨානයට අනුව කයෙහි ඇවතුම් පැවතුම් පිළිබඳවත්, විදීම පිළිබඳවත්, සිත පිළිබඳවත්, ඒ වගේම ධර්මතා පිළිබඳවත්, නිවරණ ධර්ම බැහැර කර ඇස ආදී ආයතනයන්හි අනිත්‍යතා දහම සිහියට නගාගෙන චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය කෙරෙහි අවබෝධය ලබාගැනීමට සිහිය පිහිටුවා ගන්න.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවැත්නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හිමිදිරියේම සැවතෙහි (සැවැත්නුවර) පිණ්ඩපාත වාරිකාවෙහි යෙදී දහවල් කාලයේදී පිණ්ඩපාතයෙන් වැලකී දිවා විහරණය පිණිස (සවස් කාලය ගත කිරීම පිණිස) අන්ධ වනයට ගමන් කරමු යැයි මහා කරුණාවෙන් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේට ආරාධනා කරන්නේ ඒ උතුම් පරමාර්ථ ධර්මයට කැඳවා ගෙන යාමටයි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ අමතා, 'රාහුල නිසිදනය (බිම ඵලා වැඩ සිටින්නට තරම් වූ රෙදිකඩක්, පත්කඩයක්) රැගෙන මම අනුගමනය කරන්න. රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ නිසිදනයත් රැගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේ පිටුපසින් වැඩම කරනවා.

කාරුණික වූ පින්වතුනි, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ සාරාසංඛෙය්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පුරා පාරමී ධර්ම සම්පූර්ණ කරන විට, බෝධි සත්ත්ව අවදියේදී බෝහෝ භවයන් හිදී මේ සම්මා සම්බුද්ධත්වය ලබන්නට උපකාරක ධර්ම පෙළක් සෙයින් උපකාර කරන්නට තරම් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ සංසාර ගමනේ සමත්ව තිබුණා. එදත් පියාණන් පිටුපසින් හරියට වෙස්සන්තර ජාතකයේ දී ජාලිය වගේ රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ මොනතරම් උපකාර වෙන්න ඇද්ද? සසර ගමනේ බොහෝ භවයන්හි තමන්ට උපකාර වුණු, තමන්ට පුතණු වූ මේ රාහුල තෙරණුවන් මුහුකුරා ගිය නුවණින් දැන් සම්ප්‍රයුක්තයි. අරහත් බෝධිය ලබන්නට තරම් මනස

සකස් වී තිබෙනවා. මේ නිසයි තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රාහුල තෙරුන් කැඳවාගෙන අන්ධ වනයට වැඩම කරන්නේ.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රාහුල තෙරණුවන් හා සමගින් වැඩම කරනවිට දහස් ගණන් දෙවියෝ 'අද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, රාහුල තෙරුන් වහන්සේ මහ රහත් භාවයට හික්ම වන්නාහ'යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිටුපසින්, රාහුල තෙරණුවන් පිටුපසින් වැඩම කරනවා.

'අද දවසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සාමුක්කංසික දේශනාව පවත්වා, රාහුල තෙරණුවන් වහන්සේ සියලු කෙලෙසුන් ගෙන් නිදහස් කිරීමට මාර්ගය සලසනවා' යන අදහස් පෙළ සිත්හි දරාගෙනම දහස් ගණන් දෙවියන්ද පිටුපසින් ගමන් කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අන්ධ වනයට වැඩම කළා. ගසක් මුල පනවන ලද ආසනයෙහි වැඩ සිටිනවා. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ අඛියස රාහුල තෙරණුවන් වහන්සේ වැඩ සිටිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මහත් වූ කරුණාවෙන් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කරනවා. පින්වතුනි, මා මුලදී ම සඳහන් කළාසේ, රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අසන ලද මේ ප්‍රශ්න සහ රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ විසින් ලබාදෙන පිළිතුරු, ඔබත් ඒ වගේම අවබෝධයෙන් තේරුම් අරගෙන, ඒ පිළිතුර හා සමගින් සිත ගලපාගෙනම මනසිකාරය කරන්න පුළුවනිද කියා නුවණින් සිහිපත් කරන්න.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ ප්‍රශ්න කරනවා 'කං කිම්මඤ්ඤසි රාහුල වක්ඛුං නිච්චං වා අනිච්චංවානි'

රාහුල, කිමෙක්ද?, ඇස නිත්‍යද? අනිත්‍යද?

'අනිච්චං හන්තෙ' රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ සඳහන් කරනවා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇස අනිත්‍යයි.

'යං පනානිච්චං දුක්ඛං වා තං සුඛං වා'නි රාහුල යමක් අනිත්‍ය නම් එය දුකක් ද සැපක්ද?

'දුක්ඛං හන්තෙ' භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය දුකකි.

'යං පනානිච්චං දුක්ඛං විපරිනාම ධම්මං කල්ලන්තූතං සමනුපස්සිතුං, එතං මම එසෝ හමස්මි එසො මෙ අත්තා'නි

රාහුල යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් විපරිනාම ධර්මයට පත්වෙනවා නම් (වෙනස් වෙනවා නම්) එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යයි දකින්න පුළුවනිද?

'නොහෙතං හන්තෙ' භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, එසේ නොවේමය.

පින්වතුනි, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ අසන ලද ඒ ප්‍රශ්නාවලියත්, රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ දෙන ලද පිළිතුරුත් ඉතාම හොඳින් මෙනෙහි කරන්න. සිහිපත් කරන්න. පරමාර්ථ ධර්ම අවබෝධයෙන් සිහිපත් කරන්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මින් අනතුරුව, කණත්, නාසයත්, දිවත්, ශරීරයත්, සිතත් මුල් කරගෙන මේ ප්‍රශ්න කිහිපයටම පිළිතුරු විමසනවා. ඒ වගේම පිළිතුරු බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඒ සියල්ලටම රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ලැබෙන පිළිතුර නැත ස්වාමීනි එසේ නොවේමයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ' යන අදහසයි.

පින්වතුනි, මෙය සාමාන්‍ය දුණුමකින් පමණක් ලබාදෙන පිළිතුරක් නොවේයි. රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ මේ පිළිතුරු ලබාදෙන්නේ අවබෝධයෙන්මයි. ඔබට අවබෝධවන ආකාරයෙන් සඳහන් කළොත් පාදාන්තයේ පටන් හිස් මුදුන දක්වාම ගලපා බැලූවොත් ධාතු, ස්කන්ධ ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත මේ පුඤ්ජය කෙරෙහිම මනාවූ අවබෝධයෙන්,

විදර්ශනා නුවණින් දැකගෙනමයි. ඒ ප්‍රශ්න සියල්ලටම රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ මේ පිළිතුරු ලබා දෙන්නේ.

පින්වතුනේ මේ පිළිතුරු කිහිපය අපි විවරණය කොට බලමු. එසේ විවරණය කොට බලනවිට මා මුලින් සඳහන් කළා සේ ඔබත් ඔබටම ගලපා බලන්න.

'තං කිම්මඤ්ඤ සී රාහුල වක්ඛං නිච්චං වා අනිච්චංවාති'

රාහුල, ඒ කිමෙක්ද? ඇස අනිත්‍යයද? නිත්‍යද? රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේගේ පිළිතුර වුණේ අනිත්‍යයි. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, යන අදහසයි.

රාහුල ස්වාමීන් වහන්ස, ඇස අනිත්‍යයි යනුවෙන් පිළිතුරු දුන්නේ කුමන අදහසින්ද?

මෙය අප සියලු දෙනාම විවරණය කොට ගෙන බලමු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මේ ලෝකයේ පවත්නා සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක හැම වස්තුවක්ම හඳුන්වන්නට සූත්‍ර දේශනාවන් හිදී වචන දෙකක් උපයෝගී කරගත්තා. එනම් සංඛත සංඛාර යන වචන දෙකයි. මේ දෙකෙන්ම එකම අදහසයි සිහිපත් කරන්නේ. බොහෝ තැන්වලදී සංඛත යන වචනයත්, තවත් අවස්ථාවන් හිදී සංඛාර කියන වචනයත් උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා.

පින්වතුන්ලාට මේ දහම් පෙළ මතකද?

සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චාති - සියලු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයි.

සබ්බේ සංඛාරා දුක්ඛාති - සියලු සංස්කාරයෝ දුකයි.

සබ්බේ ධම්මා අනත්තාති - සියලු ධර්මයෝ අනාත්මයි

ඒ වගේම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේද දේශනා කරනවා.

තීණිමානි භික්ඛවේ සංඛතස්ස සංඛත ලක්ඛණානී කතමානි තීණිඋප්පාදො පඤ්ඤායති, වයො පඤ්ඤායති, ධීතස්ස අඤ්ඤාථත්තං පඤ්ඤායති

මහණෙනි, සංඛතයන්හි සංඛත ලක්ෂණ තුනක් දකින්නට තිබෙනවා. කතමානි තීණි - ඒ ආකාර තුන මොනවාද?

උප්පාදො පඤ්ඤායති - හට ගැනීමක් තිබෙනවා.

වයො පඤ්ඤායති - ව්‍යයවීමක් නැතිවීමක් දක්නට තිබෙනවා.

ධීතස්ස අඤ්ඤාථත්තං පඤ්ඤායති - පවතින්නහුගේ වෙනස්වීමක් දක්නට තිබෙනවා.

උප්පාද, ධීති, හංග යනුවෙන් කෙටියෙන් සඳහන් වන්නේද මෙයයි. හට අරගෙන පැවතෙමින් නැතිවී යනවා යන අදහසින් සඳහන් කරන්නේ එයයි.

මේ අනුශාසනා කරන ස්වාමීන් වහන්සේ, දහම් ශ්‍රවණය කරන බව, ගහ කොළ, ගේ දොර, ආකාශය, මහා පොළොව, හිරු සදු පටන්, මේ සියල්ලම සවිඤ්ඤාණක - අවිඤ්ඤාණක මේ හැම වස්තුවක්ම සංඛතයකි. හැම සංඛත වස්තුවක්ම උප්පාද, ධීති, හංග යන අවස්ථා තුනම දැකගන්න පුළුවනි.

සවිඤ්ඤාණක වස්තුවක් ගැන අප සිහිපත් කරමු. පින්වතුනේ ඔබත් මමත් හැම කෙනෙක්ම සංඛතයක් නේ. එසේනම් හට අරගෙන බිඳෙමින් වෙනස් වෙමින් අවසානයේ නැති වෙලා යනවා. එය එතරම් වේගවත්ව සිදුවන නිසා අපට එක්වරම දැනෙන්නේ නැහැ.

පින්වතුනේ, ගලන ගඟක් සන්තතියක් වගෙයි. ඇතින් බලාගෙන සිටින විට ඒ ගඟ ගලන්නාසේ දූනෙන්නේ නැහැ. හිතාගන්න බැහැ. අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ගඟ එක් තැනක නතර වී තියෙනවා වගෙයි. නමුත් ළඟට ගොස් බලන විට සෙමින් සෙමින් ගඟ ගලනවා සේ පෙනෙන්න තිබෙනවා. ඒ සන්තති ස්වභාවය නිසයි.

අපත් ඉතාම වේගයෙන් හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වී යනවා. ඒනිසා ඔබට මට සාමාන්‍ය පියවි දැසින් අභාවිත හිතකට මෙය දූනෙන්නේ නැහැ, වැටහෙන්නේ නැහැ. මේ වෙනස්වීම මේතරම් ඉක්මණින් සිදුවෙනවද කියලා. තව ආකාරයකට සඳහන් කළොත් වචනයක් ශබ්ද කරන විට, එක් අකුරක් ශබ්ද කර, අනික් අකුර ශබ්ද කරන විට, ඒ වචනයෙන් හැඳින්වූ දෙය වෙනස් වෙලා. ඒ තරම් ඉක්මණින්, ක්ෂණයකින්, හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වන බව ඉතාම පැහැදිලියි.

‘ඉමමේව කායං උද්ධං පාදනලා අධො කේස මත්තකා තව පරියන්තං පුරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙක්ඛති’

පින්වතුනි, නුවණින් සිහිපත් කර බලන්න. කවා - පොවා, නඟවා පිරිසිදු කරන මේ ශරීරය, පාදාන්තයේ පටන් හිස් මුදුන දක්වාම ගලපා බලන්න. හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වී නැතිවෙලා යන ස්වභාවයකුයි දකින්නට තිබෙන්නේ.

දෙතිස් කුණපයෙන් සඳහන් කරන විට, කේසා, ලෝමා, නඛා, දන්තා, තවො ආදී වශයෙන් ඔබට වැටහෙන ආකාරයෙන් ගලපා බලන්න. හිස් මුදුනේ පටන් පාදාන්තය දක්වාම ගලපා බලන විට පළමුව කෙස් ගැන බලමු. මේ කෙස්, හිසේ පවතින්නේ උප්පාද, ධීති, භංග වශයෙන් ඒ ලක්ෂණ තුනමයි පවතින්නේ. හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වෙලා. නැතිවෙලා යනවා. ඔබට එවිට හිතෙන්නට පුළුවනි මේ එක්වරම වෙනස් වීමක් පෙනෙන්න

නැහැනේ. අපට කාලයක් යනතුරුම, අපේ දේශගුණය අනුව, මෙවැනි රටවල් වල කළු කෙස්, වයසට යනවිට, මුහුකුරා යන විටයි කළු කෙස් අතරින් සුදු කෙස් මතු වී පෙනෙන්නේ. මේ තරම් ඉක්මණින් වෙනස් වෙන්නේ නෑ කියා ඔබට හිතෙන්න පුළුවනි. සමහර විටක කළු කෙස් සුදු නොවුණත් ඒ කෙස්වල දිරාගෙන යාමක්, නැති වීමක්, භංගත්වයක්මයි පවතින්නේ. එසේ නැත්නම් කළු කෙස් කොහොමද එකපාරටම සුදුවන්නේ. ඔබට හිතේවි සුමානයකට කලින් හිස පිරන දැක්කේ ඉතා ප්‍රසන්නව, කළුපාටිනුයි. දැනුයි මේ කළු කෙස් අතරින් සුදු කෙසේ දකින්න තිබෙන්නේ. මේ වෙනස්වීම දකින්න, පෙනෙන්න සැලසෙන්නේ පැහැදිලිව මතුපිටට එන විටයි.

කෙස්, ලෝම, නිය, දත්, සම ආදී මේ සියල්ලම හැම මොහොතක් පාසාම උප්පාද, ධීති, භංග වශයෙන් හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වෙලා, නැතිවෙලා යනවා. එසේ නම් සංඛතයක් වූ මේ ශරීරය පුඤ්ජයේ කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම ආදී සියල්ලම මොහොතක් මොහොතක් පාසා හට අරගෙන බිඳී වෙනස් වෙලා යනවා.

ඇසට අරමුණු වන රූපයක්, රූප කලාපයක් ලෙසින් ගතහොත් එහි විත්තක්ෂණ දාහතක් (17) ධර්මය තුළ පෙන්වා දෙනවා. මේ සෑම විත්තක්ෂණයක්ම උප්පාද, ධීති, භංග යන අවස්ථා තුනට සකස් වෙනවා. එසේ නම් මේ විත්තක්ෂණ දාහතම මේ අවස්ථා තුනට සකස් වීම නිසා මෙවැනි වෙලාවක පවා විත්තක්ෂණ පණස් එකක් (17 x 3 = 51) ඉතාම වේගයෙන් හට අරගෙන බිඳී නැතිව යනවා.

අඳුරක සිට ගිණි හුලක් හෝ ගිණි පන්දමක් හෝ රවුමට කරකැවුවොත් දුරින් සිට බලා සිටින කෙනෙකුට පෙනෙන්නේ ගිණි වළල්ලක් වගේ. නමුත් නතර කළොත් තේරුම් ගන්නට

පුළුවනි, එය ගිණි වලල්ලක් නොව ගිණි පන්දමක් හෝ ගිණි හුලක් කියලා. මෙය වේගයෙන් ම කැරකෙන නිසයි ඇතට ගිණි වලල්ලක් ලෙසින් පෙනුනේ. මේ වගේ ඉතාම වේගයෙන් මේ සංඛත වස්තූන්හි උප්පාද, ධීනි, භංග කියන අවස්ථා හට අරගෙන බිඳී වෙනස්වෙලා යන නිසා එකවිට ම මේ පියවි දැසට, මේ අභාවිත හිතට මේ වෙනස්වීම, විපරිනාමය, අනිත්‍ය ස්වභාවය දැකගන්න අපහසුයි. මේ නිසයි පින්වතුනි, අප ආරාධනා කරන්නේ පරමාර්ථ ධර්මය දැකගන්න කියලා.

සම්මුතියට මම, මගේ යයි කතා කළත්, පරමාර්ථ වශයෙන් මෙතන පවතින්නේ මගේ නොවේ, මම නොවෙමි, මගේ ආත්මය නොවේ යනුවෙනි. මේ කිසිවක් මට ඕනෑ විදියට වත්, මගේ වසගයේ පවතින්නේ නැහැ යන අවබෝධය ලබන්නට ඕන.

පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ එනම් තද ගතිය, වැගිරෙන ස්වභාවය, උෂ්ණය හා වායුව යන මේ ධාතු කොටස් හතරෙහිත් රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පඤ්චකයෙනුත්, ඒ වගේම ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යන ඡඩ ආයතනයන්ගෙන් සමන්තාගත වූ මෙම පුඤ්ජයට සම්මුතියේ මම යනුවෙන් හඳුන්වනවා. (මේ පඤ්චස්කන්ධයෙහි රූප නම් පඨවි ආදී ධාතූන්ගෙන් සකස් වූණු සංඛතයක්. වේදනා නම් සැප දුක්, මධ්‍යස්ථ විදීමි. සංඥා නම් අරමුණු හඳුනා ගැනීමි. සංඛාර නම් කාය සංස්කාර වචී සංස්කාර, චිත්ත සංස්කාර නම් වූ කර්ම රූප කිරීමි. විඤ්ඤාණ නම් අරමුණු හඳුනාගෙන තීරණය කිරීමයි.)

මේ ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනයන්ගෙන් සමන්විත වූ පුඤ්ජයට ශරීරය, කය යනුවෙන් හඳුන්වනවා. විවිධ ආකාරයෙන් හඳුන්වනවා. පවුල් පරිසරයක නම් අම්මා, තාත්තා (අප්පච්චි) ස්වාමියා - බිරිඳ, සොහොයුරා - සොහොයුරිය, මේ ආදී වශයෙන් සවිඤ්ඤාණක, සංඛත වස්තු හඳුන්වනවානේ.

පින්වතුනි, මේ ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනයන් ගෙන් සමන්තාගත වූ පුඤ්ජයෙහි මම, ඔබ, අප යනුවෙන් හඳුන්වාගත හොත් අධ්‍යාත්මික වශයෙන් අරමුණු ගන්නටත් ඒ වගේම බාහිර වශයෙන් අරමුණු ගන්නටත් ඇස උපයෝගී කර ගන්නවා. කණ උපයෝගී කර ගන්නවා. නාසය උපයෝගී කර ගන්නවා. ඒ වගේම දිව උපයෝගී කර ගන්නවා. කය උපයෝගී කර ගන්නවා. ඒ වගේම සිතත් උපකාර කර ගන්නවා. එය ආයතන ධර්මයන්ය. එය ආයතනයන් වගේම ඉන්ද්‍රියන් ලෙසින්ද ගලපා ගන්නවා. එහෙම නම් ආධ්‍යාත්මිකව මේ සංඛතය මේ පුඤ්ජය පවත්වා ගැනීමටත් බාහිර අරමුණු අරගෙන පවත්වා ගන්නටත්, මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මන යන මේ ඡඩ ආයතන අප යොදා ගන්නවා.

අප සිතුවොත් මේ ජීවිතය කියලා කියන්නේ, මගේ ලෝකය කියන්නේ මේ ඇසයි, රූපයයි. ඒ වගේම මගේ ජීවිතය, මගේ ලෝකය කියන්නේ කණයි, ශබ්දයයි. මේ ආදී වශයෙන් මගේ ලෝකය කියන්නේ නාසයයි, ගන්ධයයි, ඒ වගේම දිවයි, රසයි, කයයි, ස්පර්ශයයි. ඒ වගේම මගේ ලෝකය යනු මනසයි සිතුවිලියි. මේ ආකාරයට සරල තැනක සිටින, පුහුදුන් යම් කෙනෙක් මේ ආකාරයට සිතනවා නේ.

තවත් සමහරෙක් සිතනවා, මේ ඇස් දෙකෙන්මයි මම ඒ රූව දැක්කේ. මට ඇස් දෙක වහගන්න හිතුවේ නැහැ. ඒ රූව කෙරෙහි මගෙ හිත බැඳුණා. ඒ සම්මුතියේ පවතින ස්වභාවයයි.

'පිය රූපෙ රූපෙ සාරජ්ජනි' (ප්‍රිය රූපයෙහි ඇලෙනවා) ඒ රූපයේ නිමිති වශයෙන් අනු නිමිති වශයෙන් ව්‍යඤ්ජන වශයෙන්, රස වශයෙන්, ගත් කළ 'අභිනන්දනි' එහි සතුටු වෙනවා. 'අභිවදනි' ඒ ගැන කියනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා, 'අජ්ඣොසාය තිට්ඨති' හිත ඔසවා තබනවා.

පින්වතුන් දැන් මේ අභාවිත හිතකින් ඒ රුව දෙස බලා මම මගේ, මගේ ආත්මය ලෙසින් අල්ලාගෙන එය මට ඕන විදියට පවතිනවා. මගේ වසඟයේ මගේ යටතේ පවතිනවා යයි හිතාගෙන සිටිනවා. නමුත් මතකයින්, මේ මුළු ශරීර පුඤ්ජයම, අධ්‍යාත්මික, බාහිර වස්තු සියල්ලම, සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක හැම වස්තුවක්ම, කෙටියෙන් සඳහන් කළොත් මේ සංඛ්‍යා අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් වන බව. එවිට මේ ඇස වගේම රූපයත්, 'යද නිච්චං තං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තද නත්තා' යමක් හට ගන්නා සුළුද, එතැන දුක තිබෙනවා. එතන දුක පවතින්නේ තමනට රිසිසේ නොපවතින නිසා බව මතකයට නැගෙන්නට ඕන. මනසිකාරය වෙන්නට ඕන. සිහිපත් වෙන්න ඕන.

දැන් පැහැදිලියි, තථාගතයන් වහන්සේ, රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න කරනවා, 'රාහුල කියන්න, ඇස නිත්‍යද? අනිත්‍යයද? කියලා.'

භාග්‍යවතුන් වහන්ස, 'ඇස අනිත්‍යයි' යනුවෙන් පිළිතුරු ලබාදුන්නේ මේ සඳහන් කළ අදහස නිසයි. එසේ නම් පින්වතුන් ඔබත් අපත් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ වගේම ගලපා ගතහොත් මේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනේ, ඇස මුල් කරගෙන, (හිතයි මුල් කර ගන්නේ) වක්ඛු ආයතනය උපයෝගී කරගෙන මොන තරම් රූප අරමුණු සක්කාය දිට්ඨියට ගෙන කෙලෙස් වලින් බැඳිලා ඇත්ද? රාග, දෝෂ, මෝහ ආදී කෙලෙස් වලට මුල් වෙන්න ඇත්ද?

ඒනිසාම 'කායස්ස භේදා පරං මරණං අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උප්පජ්ජන්ති'

මේ ශරීරය, ධාතු ස්කන්ධ, ආයතනයන් බිඳී විසිරී යනවිට කළුරිය කර බොහෝ දුක් දෙන නිරයක ඉපිද මොන තරම් දුක් විඳින්නට ඇත්ද?

සියළු සංඛ්‍යා (සංස්කාර) වස්තූන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කොට අවබෝධයෙන් ම දකින්න බැරි හිත, පුරුදු නැති හිත පුරුදු නොකරන ලද හිත සඳහන් කළේ අභාවිත හිතක් ලෙසටයි. එය සෙවිලි නොකළ ගෙයක් ස්වල්ප වූ වැස්සකට පවා තෙමෙනවා වගේ මේ සංඛ්‍යා වස්තූන් කෙරෙහි අජ්ඣාත - බහිද්ධ වශයෙන් ලෝකය දකින්න පුරුදු නොකළ හිත පුංචි වූ බැල්මෙන්, හඬෙන් ඒ වගේම ආඝ්‍රාණයෙන් රසයෙන්, ස්පර්ශයෙන්, සිතුවිල්ලෙන් පවා රාගයෙන් බැඳෙන්න පුළුවනි. ඒ වගේම ද්වේශයට හසුවෙන්න පුළුවනි. පටිසයට හසුවෙන්න පුළුවනි. ඒ මෝහය නිසයි.

පින්වතුනි, මේ නිසයි සඳහන් කළේ දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනේ ඇසෙන් රූප අරමුණු අරගෙන, (වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන්) අභාවිත හිත නිසා, එය ස්පර්ශයෙන් විඳීමට අරගෙන, මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යනුවෙන් තෘෂ්ණාවෙන් බැඳී 'දීඝරත්තං වො හික්ඛවේ දුක්ඛං පච්චනුභුතං' ආදී ලෙසින්, අනමතග්ග සංයුත්තයේදී තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කළ සෙයින් බොහොම දුක් විඳින්නට ඇති.

මේ අවබෝධය නිසා අපට යත්තම් හෝ තේරුම් ගන්නට පුළුවනි, එනම් ඇස අනිත්‍යවේයි යනුවෙනි. ඒනිසා අනිත්‍යය වූ මේ ඇස අත්හැරීමට යොමු කරගන්නවා විනා අනිත්‍ය වූ දෙයින් ප්‍රයෝජන ගන්නේ අවබෝධයෙන් ම අත්හැරීමටයි. මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස යොමුකර ගත යුත්තේ, රාගයෙන් විරාගයටත්, ද්වේශයෙන් අද්වේශයටත්, මෝහයෙන් අමෝහයටත්ය.

මා ඔබට මේ ධර්ම දේශනාවේ පසුබිම සකස් කලා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මිළඟ ප්‍රශ්නය වූණේ ඒ ඇස අනිත්‍යය නම් රාහුල එය සැපක්ද? දුකක්ද?

භාග්‍යවතුන් වහන්ස, එය දුකක්මයි.

පින්වතුනි, තමන් කැමති විදියට පවතින්නේ නැත්නම්, අග්‍රැතවත් පෘථග්ඡන සිත් වලට එය දුකක්මයි. ඒ නිසයි,

- සෝවති - ශෝක කරනවා
- පරිදේවති - කැගසා හඬනවා
- කිලමති - ක්ලාන්ත වෙනවා
- උරත්තාලිං කන්දති - ළයේ අත් ගසා ගන්නවා
- සම්මෝහං ආපජ්ජති - මුලාවට පත් වෙනවා

මේ ආකාරයට සිවු මහා සාගරයේ ජල කඳට වඩා අතීත සංසාර ගමනේ මනාපයන්ගෙන් වෙන් වෙනකොට අමනාපයන් සමග එකතු වන විට කඳුළු වගුරුවන්නට ඇති. අම්මා - තාත්තා, සොයුරු - සොයුරියන්, ඥාතීන්, ලෙඩදුක් හමුවේදී, හෝග ව්‍යසනයේදී මොන තරම් අප්‍රමාණ දුකකට පත්වෙන්න ඇතිද? ඒ නිසා යමක් අනිත්‍ය නම් එය සැපක් නොව දුකක්මයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අසන ලද ඊළඟ ප්‍රශ්නය වූණේ, රාහුල යමක් අනිත්‍ය නම්, දුක් සහගත නම්, විපරිනාම ධර්මයට පත්වෙනවා නම් (වෙනස් වෙනවා නම්) එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය ලෙසින් හිතන්න, දකින්න, කියන්න පුළුවනිද?

‘නොහෙතං හන්තේ’ භාග්‍යවතුන් වහන්ස, එසේ නොවේමය.

පින්වතුනේ ඔබටත් දැන් පැහැදිලියි නේ, යමක් අනිත්‍ය නම්, එතන දුක් හටගන්නවා නම් නිතරම වෙනස් වීමක් එතන තිබෙනවා නම්, සංඛ්‍යාතයක් නම් එය මගේ වන්නේ කෙසේද? ඒ නිසා එය මගේ නොවෙයි. අපට එය මම වෙමි කියා සිතන්න පුළුවනිද? සම්මුතියට මම කියලා අයිතිය තියාගෙන සිටියත්,

පාලනයක් කරගෙන සිටියත් එය වෙනස් වෙනවනේ. එසේනම් එතන මමය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යයි කියන අදහස නැහැනේ. මෙය වටහා ගන්න පුළුවනි නම් සක්කාය දිට්ඨිය කියන අදහස එතැනින් සෙලවී බැහැර වෙන්න ඕන. එතැන මම නෑ යන වග දැනෙන්න ඕන.

මිලඟට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නැවතත් ප්‍රශ්න කරනවා. රාහුල කියන්න ‘රූපය අනිත්‍යයද? නැත්නම් නිත්‍යයද? භාග්‍යවතුන් වහන්ස, එය අනිත්‍යයි.’

යමක් අනිත්‍ය නම් එය සැපක්ද? දුකක්ද?

එය දුකක් තථාගතයන් වහන්ස.

- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් දුක නම් වෙනස් වීමට පත්වෙනවා නම් එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යයි කියන්න පුළුවනිද?
- ★ එසේ කිව නොහැකියි ස්වාමිනි.

මිලඟට ප්‍රශ්න කරනවා. රාහුල, වක්ඛු විඤ්ඤාණය අනිත්‍යයද? නිත්‍යද?

- ★ වක්ඛු විඤ්ඤාණයන් අනිත්‍යයි ස්වාමින් වහන්ස.
- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් එය සැපක්ද? දුකක්ද? එය දුකක් ස්වාමින් වහන්ස.
- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් වෙනස් වෙනවා නම් එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යනුවෙන් හිතන්න, දකින්න කියන්න පුළුවනිද?
- ★ එසේ හිතන්න, දකින්න, කියන්න නොහැකියි ස්වාමින් වහන්ස.
- ★ වක්ඛු සම්ඵස්සය (ඇස, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය නිසා සකස් වෙන) නිත්‍යද? අනිත්‍යද?

- ★ එය අනිත්‍යයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස
- ★ මේ වක්ඛු සම්පස්සය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සඳහන් කරන්නේ මේ ආකාරයෙනුයි. මේ ස්පර්ශය නිසා යම් ආකාරයකින් වේදනාවක් හටගන්නවා නම් (මේ වේදනාව යනු සුඛ, දුක්ඛ, අදුක්ඛම සුඛ) ඒ වේදනාව නිත්‍යද? අනිත්‍යද?
- ★ එය අනිත්‍යයි ස්වාමීනී
- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් එය සැපක්ද? දුක්කද? යමක් අනිත්‍ය නම් දුක් සහගත නම් වෙනස් වෙනවා නම් එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය කියලා හිතන්න, දකින්න, කියන්න පුළුවනිද?
- ★ නොහැකියි, ස්වාමීන් වහන්ස.

මේ පිළිතුරු වචනයෙන් පමණක් ලබාදෙන පිළිතුරු නොවේ. අවබෝධයෙන්ම ලබාදෙන පිළිතුරුයි. ඔබට අවබෝධ වන ආකාරයෙන් සඳහන් කළොත් හදවතින්ම සර්ව ආත්ම භාවයෙන්ම රෝම කූපයක පටන් මේ අදහස හිතට එන්න ඕන.

එසේ නම් මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය (ගරීරය) 'ඔබ' කියමින් දවසට කිහිප වතාවක් කවා-පොවා-නඟවා පිරිසිදු කර කැඩපත ළඟ හැඩ බලන මේ ගරීරය (එනම් ධාතු කොටස් හතර, ස්කන්ධ පඤ්චකය, ඇස ආදී ආයතන හය) නෙතං මම - මගෙ නොවේ. නෙසො හමස්මි - මම නොවෙමි, නමේසො අත්තා - මගේ ආත්මය නොවේ යනුවෙන් ඔබට පැහැදිලි වෙන්නට ඕනේ. අවබෝධ කරගන්නට ඕනේ.

ඇසෙන් රූප දකින කොට, වක්ඛු විඤ්ඤාණයට දූනෙන විට ස්පර්ශය සකස් වෙනවා. ස්පර්ශයෙන් සැපයි කියන ඉෂ්ඨ අරමුණත්, ඒ වගේම දුකයි කියා අනිෂ්ඨ අරමුණත්, මැදහත් ආරම්භණයකදී පවා ඔබට දූනෙන්න ඕන. මෙය නිත්‍ය නොවේ. අනිත්‍යයි.

පින්වතුනි සුඛ වේදනාවකදී සුඛය දකින්න. ධර්මයට ළං වෙන්න. එහෙත් ඒ තුළින් මෙය ස්ථිරයි, සදාකාලිකයි, මේ සැප මගේමයි යනුවෙන් සිත එතැනට පුරුදු කරන්නේ නැහැ. ඔබට වැටහෙන ආකාරයට සඳහන් කළොත්, මැදහත් හිතකින් උපේක්ෂාවෙන් සැප අරමුණු දකිනවා. ප්‍රශංසා කරනවා. හරියට ගුණබර අම්මා කෙනෙක් අප්පච්චි කෙනෙක් දරුවෝ දෙස දකිනවා වගේ හිතට දූනෙනවා.

දුක්ඛ අරමුණෙදී, දිරාගෙන යනවිට ලෙඩ දුක් ඉදිරියේ ගැටෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේම කිපෙන්නේ නැහැ. ඒ අනිත්‍ය බව දකින්න පුළුවන් නිසයි. මැදහත් අරමුණු වලදී පවා, අවිද්‍යාවට හසුනොවී එයත් අනිත්‍යයි කියා දකිනවා. සැප දුක් මධ්‍යස්ථ කියන වේදනා හඳුනාගෙන එය අනිත්‍ය බව වටහා ගන්නවා.

සංඥා කියන්නේ හඳුනාගැනීමයි. ඓණ පිණ්ඩුපම සූත්‍ර දේශනාවේ සඳහන් කළේ,

ඓණ පිණ්ඩුපමං රූපං
 වේදනා බුබුලුපමා
 මරිචිකූපමා සංඥා
 සංඛාරා කදලුපමා
 මායුපමංව විඤ්ඤාණං
 දිපිතා දිච්ච බන්ධුනා

රූපය පෙණ පිඩුවක් වගෙයි
 විදීම දිය බුබුලක් වගෙයි
 සංඥාව මිරිඟුවක් වගෙයි
 සංඛාර අරටුවක් නැති කෙසෙල් කඳක් වගෙයි
 විඤ්ඤාණය මායාවකි.

- ★ එවිට පින්වතුනේ, රූපය වගේම වේදනා, සංඥා, සංඛාර විඤ්ඤාණ නිත්‍යද? අනිත්‍යද? අනිත්‍යයි.

★ ඒ වගේම එය සැපයීම, දැකීමද? එය දැකීම. එය මගේ කරගතහොත් වෙනස් වන විට දැකීම පත්වෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ වගේම එය මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යනුවෙන් හිතන්න. දකින්න. කියන්න පුළුවනිද?

★ නොහැකියි. එසේ නොවන්නේය. මගේ නොවේ. මම නොවෙමි. මගේ ආත්මය නොවේ යයි අවබෝධයෙන් දැක ගන්නට තරම් ශක්තියක් අවශ්‍යයි.

පින්වතුනි, ඇස සඳහන් කරගෙනයි මේ උපමා කළේ. මිලිගට කණක් මේ ආකාරයටම දැකිය යුතු වෙනවා.

- ★ ඇස වගේම කණ අනිත්‍යද? නිත්‍යද?
- ★ කණ අනිත්‍යයි.
- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් එතන පවතින්නේ සැපයීමද? දැකීමද?
- ★ එතැන පවතින්නේ දැකීමයි.
- ★ යමක් අනිත්‍ය නම් දැක් සහගත නම් ඒක මගේය, මම වෙමි, මගේ ආත්මය යනුවෙන් දකින්න, හිතන්න, කියන්න පුළුවනිද?
- ★ නොහැකියි ස්වාමීනි.

මේ ආකාරයට කණට අරමුණු වන ශබ්දයන්, සෝත විඤ්ඤාණයන්, ස්පර්ශයන්, ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පඤ්චකයට ගලපා බැලිය යුතුය. අපි මේ ජීවිතය (ශරීරය) ගැන හිතන්නේ ස්කන්ධ පඤ්චකය සම්බන්ධ කරගෙනයි. මගේ කරගෙන තෘෂ්ණාවට බැඳෙන්නේ ඇසෙන් එහෙම නැත්නම් කණෙන්, එහෙම නැත්නම් නාසයෙන්. එහෙම නැත්නම් දිවෙන්. එසේ නැත්නම් ශරීරයෙන්. එසේත්

නැත්නම් සිතෙන්. මේ සියල්ල උපාදානයේ තරමක් අඩු වැඩි වුණත් ඒවා සම්බන්ධ කරගන්නවා.

සමහරු කියනවා ‘ඇසෙන් දකින්නට නැතිනම් කපා නොකර නම් ඉන්න එපා. එක වචනයක් හෝ කපා කරනවා නම් නුඹ මගේ ළඟ සිටිනවා සේ දැනෙනවා.’ මෙය යහපත් වුණත් ගුණබර අම්මා කෙනෙක්, අප්පච්චි කෙනෙක් දරුවෝ ළං කරගෙන කියන්න පුළුවනි. නමුත් සම්මුතියෙහි මම, මගේ යයි කපා කරමින් ජීවිතය පැවැත් වුවත් පරමාර්ථ ධර්මයට අනුව පින්වතුනේ ඔබට කුමක්ද? වැටහෙන්නේ? යමක් අනිත්‍ය නම්, දැක් සහගත නම්, විපරිතාමයට පත්වෙනවා නම්, ‘මගේ නොවෙයි, මම නොවෙමි, මගේ ආත්මය නොවේ’ යන්න නොවේද?

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවසානයේ දේශනා කරනවා, රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේට (දැන් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ කෙලෙස් නසන මගක ඉහළට පැමිණෙමින් සිටින්නේ)

‘රාහුල, සුතවා අරියසාවකො චක්ඛුස්මිපි නිබ්බිජුති’

ශ්‍රීතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයා ඇසෙහි කලකිරෙයි. මෙහි කලකිරෙනවා යනු ධර්ම සංවේගයක් ඇති කර ගැනීමයි. සංසාරයෙහි සංවේගයක් ඇති කර ගැනීමයි. සංසාර ගමනේ මොන තරම් රූප බලමින් මම වෙමි, මගේ වෙමි, මගේ ආත්මය යයි කියමින් සතර අපායේ වැටෙන්න ඇත්ද? සසර දීර්ඝ කරගන්න ඇත්ද? දැන් අවබෝධය ලබන විට ඇසෙහි සංවේගය ඇති කරගන්නවා. අවබෝධයෙන් කළකිරෙනවා.

‘රූපෙසුපි නිබ්බින්නදති චක්ඛුච්ඤ්ඤාණෙපි නිබ්බිජුති. චක්ඛුසම්ඵස්සේපි නිබ්බිජුති යම්පිදං චක්ඛු සම්ඵස්ස පච්චයා උප්පජ්ජති වේදනාගතං, සඤ්ඤාගතං, සංඛාරගතං විඤ්ඤාණගතං තස්මිපි නිබ්බින්නදති නිබ්බිජුං විරජ්ජති විරාගා

විමුච්චති. විමුක්තස්මිං. විමුක්තමිති ඤාණං හොති. බීණා ජාති චූසිතං බ්‍රහ්මවරියං කතං කරණියං නාපරං ඉස්සන්තායාති පජානාතිති.

මේ සඳහන් කළේ රහත්වන ස්වභාවයයි. ඇසෙහි, කණෙහි නාසයෙහි, දිවෙහි, ශරීරයෙහි, මනසෙහි ධර්ම සංවේගය ඇති කර ගන්නවා. එක්බැව් විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ ආදී විඤ්ඤාණයන්හි සංවේගය ඇති කර ගන්නවා. ස්පර්ශයන් කෙරෙහි සංවේගය ඇති කර ගන්නවා. ඉන් ඇති කරගන්නා වූ වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන සියළු ස්කන්ධයන්හි, සංස්කාරයන්හි කල කිරීම (ධර්ම සංවේගය) ඇති කර ගන්නා විට විරාගයට පත් වෙනවා. විරාගයෙන් මිදෙනවා. මිදීම නම් කෙලෙසුන්ගෙන් මිදීමයි.

‘මිදුණු කල්හි මිදුනා යැයි දැනීම වෙයි. ඉපදීම ගෙවිණ. බඹසර වාසය කොට නිමවන ලදී. කළ යුතු සියල්ල කරන ලදහ. ඒ වෙනුවෙන් අන් කළ යුතු යමක් නැතැයි දැනගනී.’ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එසේ වදාළ සේක. සතුටු සිත් ඇති ආයුෂ්මත් රාහුල තෙරණුවෝ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දේශනාව පිළිගත්තේය. මේ විස්තර දේශනාව දෙසන කල්හි ආයුෂ්මත් රාහුල තෙරුන්ගේ සිත උපාදාන රහිතව කෙලෙසුන්ගෙන් මිදුණේය.

‘අනෙකානඤ්ච දෙවනාසහස්සානං විරජං විතමලං ධම්මවක්ඛුං උදපාදී’ ‘යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බන්තං නිරොධධම්මන්ති’

දහස් ගණනාවක් දෙවියන්ටත් ‘යමක් හට ගන්නා සුළුද ඒ හැම නැසෙන සුළුයි’ කියන කෙලෙස් රජස් නැති පහවූ කෙලෙස් මල ඇති දහම් ඇස පහළ විය.

රාහුලෝවාද සූත්‍ර දේශනාව මින් නිමා කරමින් රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ අරහත් බෝධියට පත්වුණා සේ මේ උතුම් සූත්‍ර දේශනාව ඔස්සේ අප ඔබ හැම දෙනාටමත් ඉතා ඉක්මන් භවයකදීම ඒ උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මාවබෝධය පිණිසම උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා, ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

2009 බිහිර මස ආරම්භ කරමින් වසර පහක් පුරා සෑම පෙහේ දිනකම ඔබ වෙත ධර්ම උනයක් ලෙසින් පිරිනැමූ ධර්ම ශ්‍රීතවයන් මෙසේය.

<u>අංකය</u>	<u>ධර්ම ශ්‍රීතවය</u>	<u>එහි අන්තර්ගත දේශනාවන්</u>
1	ප්‍රීතිමත් ජීවිතයකට දහමින් අත්වැලක්	
2	ලෝකය දකින්න එනමුදු නොඇලෙන්න	සත්තට්ඨාන සූත්‍රය
3	ඔබ නිසා මම	1. ධනඤ්ජානි සූත්‍රය 2. සාලොයක සූත්‍රය
4	සීල සුගන්දේ ප්‍රඥා ආලෝකේ	1. පාටලී ගාමීය සූත්‍රය 2. වාසි ජට්ටපමණ සූත්‍රය
5	මම මගේ නොවේ සරණ සොයා	1. නතුම්භ සූත්‍රය 2. අන්තදීප සූත්‍රය
6	දුක සැප ඔබ ලගමය	1. ධම්ම පදය ඇසුරෙන්
7	සැනසීමේ මඟ භාවනාව	1. භාවනාව පිළිබඳව
8	සැබෑ හුදකලාව	1. පටිසල්ලාන සූත්‍රය 2. සංවරජපධාන සූත්‍රය
9	මමවත් තවම මම හඳුනන්නේ නැත	1. චුන්ද සූත්‍රය 2. ජවන් සිතක මහිමය
10	සුන්දර වූ හුස්ම	1. ආනාපාන සති සූත්‍රය 2. මහා රාහුලෝවාද සූත්‍රය
11	ජීවිතය මායාවකි.	1. වේනපිණ්ඩුපම සූත්‍රය 2. ආහාර සූත්‍රය
12	නිකැළැල් වස්ත්‍රය අඳුරු සිතකට දහමක්	1. වත්ථුපම සූත්‍රය 2. අග්ගි සූත්‍රය
13	තත්සර නද පැතිරෙන විණාව	1. සෝණ සූත්‍රය 2. පරියාය සූත්‍රය
14	මගේ සිත කැලඹිලා දහමක් කියන්න	1. සංඛාරව සූත්‍රය 2. මාලු ඔකා සූත්‍රය

15	නොතිර වූ ලෝකයේ තිරව යමක් නම් නැතේ	1. වූල රාහුලෝවාද සූත්‍රය 2. නලකලාප සූත්‍රය
16	සුවදායක පිළිවෙතක විමුක්ති මාර්ගය	1. පටිපදාන සූත්‍රය 2. උපමාන සූත්‍රය
17	කථා කළ යුතු නම් සුදුස්සාටමය	1. දුක් කථා සූත්‍රය 2. සෙයා සූත්‍රය
18	මම මගෙන් බැහැර කරන්න. කෙලෙස් වැගිරෙයි නිමාවක් නම් නැත	1. උපසේන සූත්‍රය 2. අවස්සුත සූත්‍රය
19	පියවුනත් දෙනෙත් සඳහටම කවදා මට මා සුවයකි.	1. අනාඨපිණ්ඩික සූත්‍රය 2. සඤ්ඤොජනීය සූත්‍රය
20	නිතර සිහිපත් කළ යුතු දේවල් ඔබ දන්නවද?	1. ධාන සූත්‍රය 2. විණෝපම සූත්‍රය
21	ඇනුනු හුලක වේදනාව	1. සල්ල සූත්‍රය 2. අසිබන්ධක සූත්‍රය
22	ඇවිලෙන ජීවිතය	1. ආදිත්ත පරියාය සූත්‍රය 2. කුමමාපම සූත්‍රය
23	සමාධි භාවනා	1. සමාධි භාවනා සූත්‍රය 2. දුක්ඛ ධම්ම සූත්‍රය
24	සැලෙන ලොවක නොසැලෙන මනසක්	1. දෙවන ලෝක ධර්ම සූත්‍රය 2. ජප්පාණක සූත්‍රය
25	ගිනි ගෙදරින් නිවුනු සමාධියට	1. සෝණ කුටිකණ්ණ සූත්‍රය 2. දුතිය කාමපද සූත්‍රය
26	ඔබේ සිතටත් බියක් දැනෙනවද?	1. ජාණුස්පෝණි සූත්‍රය 2. පාරිලොයක සූත්‍රය
27	සිතට සුන්දර ආහාරයක්	1. උදායි සූත්‍රය 2. පුත්තමංස සූත්‍රය
28	කඨිනානිසංස සූත්‍රය	
29	නික්ම යාම	1. නිස්සාරණීය සූත්‍රය 2. තිරොකුච්ච සූත්‍රය

30	සොඳුරු දැක්ම	1. සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය 2. බාල පණ්ඩිත සූත්‍රය
31	ක්‍රෝධය ඔබ නසයි. මෙමත්‍රිය ඔබ සනසයි.	1. කෝධන සූත්‍රය 2. ගෝදත්ත සූත්‍රය
32	සොඳුරු රැයක සොඳුරු දහමක්	1. හද්දෙක රතන සූත්‍රය 2. බීර රුක්ඛොපම සූත්‍රය
33	වැනුවානම් බුදු ගුණ වැනුවාමය	1. මහානාම සූත්‍රය 2. සල්ල සූත්‍රය
34	ජීවිතය නුවණින් දැකීම.	1. අරක සූත්‍රය 2. ආදි බ්‍රහ්මවරිය පක්ඛා සූත්‍රය
35	සැලෙන ලොවෙහි ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක් වීම.	1. ආයථී උපෝසථය 2. සාධු සූත්‍රය
36	ලොව කිසිවක් නැත අප හඬවන්නේ	1. නිබ්බධික සූත්‍රය
37	හැඳුනු බවෙන් නිවෙන මඟට	1. ඉන්ද්‍රිය සංවර සූත්‍රය 2. යෝග සූත්‍රය
38	නිදි බරින් මිදී ස්වයං හික්මීමක්	1. පවලායන සූත්‍රය 2. සාරුප්ප පටිපදා සූත්‍රය
39	සිහනද පැතිරූ අසිරිමත් මිනිස් රුවන	1. සීහනාද සූත්‍රය 2. මක්කට සූත්‍රය
40	කසල මැද නිකසල වන ඔබ	1. අංගුත්තර සූත්‍රය 2. ධම්ම පදය
41	නැණවතුන්ට දෙසූ මඟ	1. සුවිලෝම සූත්‍රය 2. අනුරුද්ධ සූත්‍රය
42	පැවැත්ම සහ නැවැත්ම	1. චේතනා සූත්‍රය 2. ප්‍රේම-දෝෂ සූත්‍රය
43	ආත්මය තිබෙන තුරු	1. උදාන සූත්‍රය
44	භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ ඉසුරුමත් නගරය	1. සම්බෝධ සූත්‍රය 2. නගරුපම සූත්‍රය

45	කෙලෙස් ප්‍රභාණය	1. සබ්බාසව සූත්‍රය (1 කොටස)
46	කෙලෙස් ප්‍රභාණය	1. සබ්බාසව සූත්‍රය (2 කොටස)
47	මට දැන් සුවයි	1. ගිරිමානන්ද සූත්‍රය
48	දැනීම සහ දැකීම	1. රාසිය සූත්‍රය 2. චූන්ද සූත්‍රය
49	මා විසින් මම සැනසිමි	1. බජ්ජනීය සූත්‍ර දේශනාව
50	සුන්දර සමුගැනීම	1. දුතිය මරණසති සූත්‍රය 2. වේපුල්ල පබ්බත සූත්‍රය
51	කසල ගොඩක සුපිපි මලක්	1. කුසල සූත්‍රය 2. ධම්ම පදයෙන්
52	දේව දුතයන් දැකීම සහ හිත හිලෑ කරගැනීම.	1. දේවදුත සූත්‍රය 2. විතක්ක සංඝඨාන සූත්‍රය
53	ඇසින් දකිනවාද? සිතින් දකිනවාද?	1. වක්කලී සූත්‍රය 2. සක්කායදිට්ඨිප්පභාන සූත්‍රය
54	හැබෑ ආශ්වයථී	1. ගද්දුල බද්ධ සූත්‍රය 2. අවිජ්ජියබ්භත සූත්‍රය
55	අසිරිමත් බුදු සිරිත සහ සිතෙහි නිවීම.	1. බ්‍රහ්මයු සූත්‍රය
56	මා එසේ නොවේ. අප එසේ නොවේ.	1. සල්ලේඛ සූත්‍රය
57	ගමනට ඇරඹීමක්	1. ගණක මොග්ගල්ලාන සූත්‍රය 2. සල්ල සූත්‍රය
58	නොනැසූ තණ්හා දුක් දෙයි බොහෝ සේ	1. ඤානනිස්සය සූත්‍රය 2. සුකර පෝතිකාවගේ කථා වස්තුව
59	මේ භාවනාවට කාලයයි	1. භාවනාව පිළිබඳ

60	සර්පයෙක් උපමාකොට දෙසූ දහම	1. අලගද්දුපම සූත්‍රය
61	කුමක්ද මේ සොම්නස	1. පුබ්බ සූත්‍රය
62	පඹයා	1. සුනක්ඛන්ත සූත්‍රය 2. ද්වේධා විතක්ක සූත්‍රය
63	දූහැමි ලොවක සතුටු සිතක්	1. සකුණග්ගි සූත්‍රය 2. චූලගෝසිංහ සූත්‍රය
64	ජීවිතය ආදරය නික්මීම සහ බුදුදහම	
65	මඛද මමද සම්භාවනීය වූ ශ්‍රාවකයෙක් වෙමු	1. රථ විනීත සූත්‍රය 2. සේඛ සූත්‍රය
66	සොම්නසින් දකින රුව අභාවිත සිතට මරුය දුක් දෙන	1. කන්දරක සූත්‍රය 2. මාර සූත්‍රය
67	පැතුම	1. භාවනානුයුක්ත සූත්‍රය 2. නමානාකාම සූත්‍රය
68	මබේ ගැටළුවට දහමින් පිළිතුරක්	1. චූල වේදල්ල සූත්‍රය
69	සඤ්චේතනා	1. පට්ඨ සඤ්චේතනික සූත්‍රය 2. කරජකාය සූත්‍රය

**“යෙ තරන්ති අණ්ණවං
සරං සේතුං කත්වාන විසජ්ජ පල්ලොති
කුල්ලංහි ජනො පබන්ධති
තිණ්ණා මේධාවිනො ජනාති”**

යම් කෙනෙක් (ගැඹුරු) සංසාර සාගරය සහ තෘෂ්ණා නදිය තරණය කෙරෙත්ද, ඔහු ආයඝී මාර්ගය නැමති පාලම (ඒදණ්ඩ) බැඳ, දිය පිරුණු වළවල් ස්පර්ශ නොකොට තරණය කෙරෙති. මේ ජනයා, මේ දිය තරණය කිරීම සඳහා පහුරු බඳී. ආයඝී මාර්ගයෙන් යුත් ජනයෝ පහුරක් නැතිවම තරණය කළහ.

(බුද්ධක නිකායේ උදාන පාලියේ පාටලිගාමීය සූත්‍රය)